

Máj 2020

Čtenářské kluby

První strana

*Mimořádné vydání projektového oběžníku
Inspirace pro práci s poezií*

Tento metodický oběžník vznikl jako mimořádná forma metodické podpory v rámci projektu Učíme se příběhem, CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008094. Projekt je financován v Operačním programu Výzkum, vývoj a vzdělávání a státním rozpočtem ČR.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Metodický oběžník je společným dílem pracovníků čtenářského programu Nové školy, o. p. s., a jejich spolupracovníků především z výše uvedeného projektu. Autorkou obálky je ilustrátorka Darja Čančíková. Sazbu a zlom provedl Karel Kupka. Jim všem tímto děkujeme za mimořádnou spolupráci.

Praha, květen 2020

Milí přátelé poezie i vy druzí,

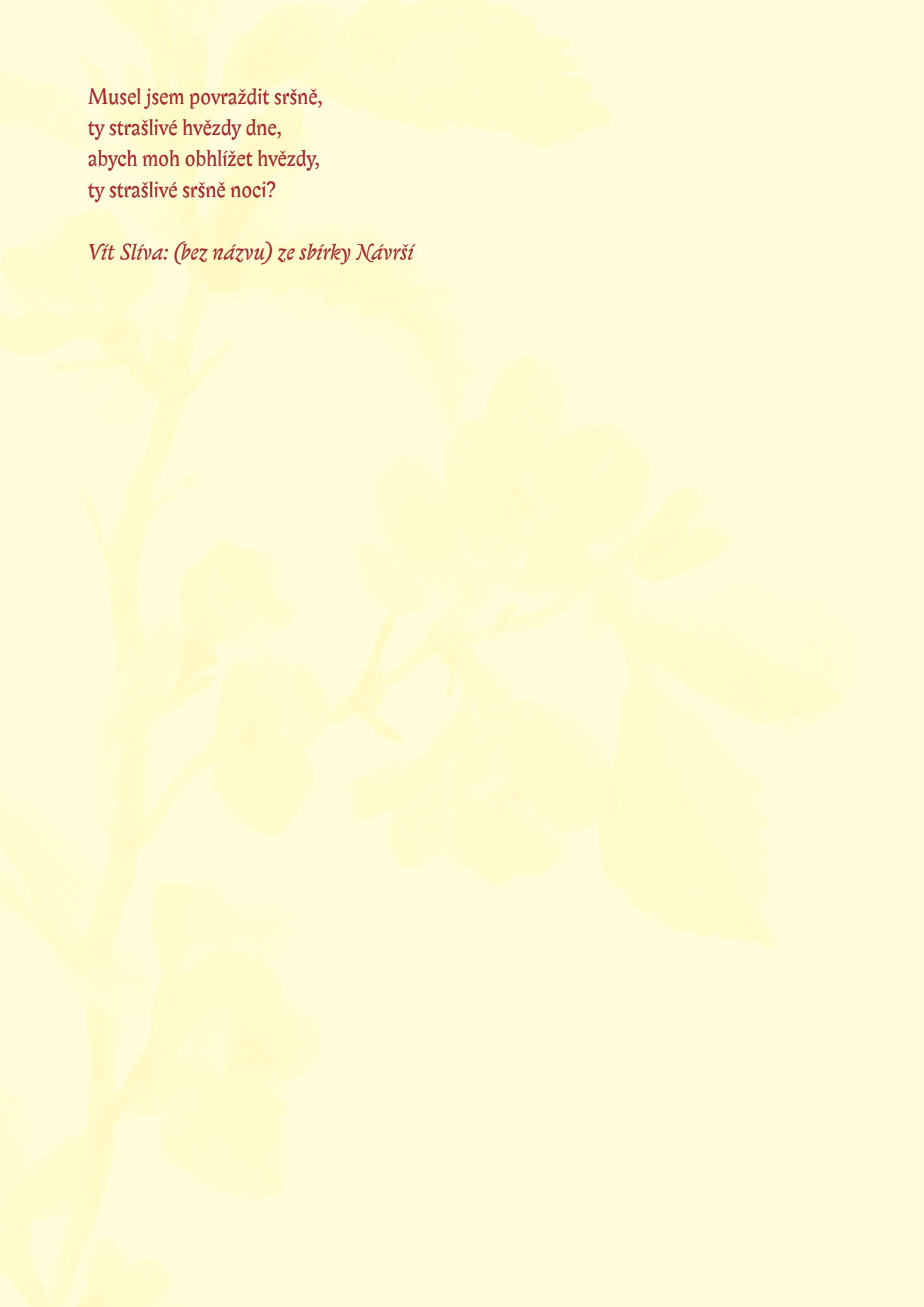
letošní máj je v mnohém netradiční, tradice vydání našeho sborníku k poezii ale přetrvává. Doufáme, že vás bude těšit nejen si v něm číst, ale že inspirace z něj budete moci také využít ve své knihovnické a učitelské praxi, a to nejen on-line.

Pracujeme-li ve škole nebo v knihovně s poezií, máme k tomu většinou různé motivace. Bývá to naše pozitivní zkušenost s verši, kterou bychom rádi předali, potřeba vybavit své žáky dovednostmi, kterých jim bude v dalším studiu – a ideálně i v životě – třeba, radost z představení nového básnického objevu anebo snaha probudit v žácích tvůrčího ducha. Jistě, často to také může být pouhá nutnost plnit vzdělávací plán. Ať už jsou naše motivace vědomé, nebo ne, je každopádně užitečné položit si otázku „proč to vlastně dělám?“ ještě před otázkami „co budu dělat?“ a „jak to budu dělat?“. Již třetí číslo První strany věnované poezii přináší náznaky odpovědí na všechny tyto otázky, jeho cílem ale je motivovat své čtenáře, aby se aktivně tázali sebe samých. Proč děti s poezií seznamovat, co je naučit a jak, sice můžeme rozpracovat do smysluplné a pro žáky i učitele atraktivní metodiky, nemůžeme si tím ale nikdy nárokovat komplexnost poznání poezie a způsobu jejího čtení. I sebelepší metodika zůstane pouhým dobrým nástrojem, ze kterého se velmi rychle může stát špatný a despotický pán. Každý osvědčený postup, není-li reflektován a zpochybňován, se brzy přehoupne do dogmatismu, jehož smysluplnost všem uniká. Zkoušení před tabulí ze znalosti záměrů básníka u každého verše budiž historickým varováním. To ale neznamená, že bychom své žáky neměli vybavovat účinnými nástroji k porozumění a interpretaci básní – pokud nástroji zůstanou. Není to rezignace na vzdělávání, jde naopak o nárok na naši vzdělanost. Ta jediná totiž může zaručit odpovědi na otázky dětí. Co by ale hlavně mělo být naší motivací pro práci s poezií, je tyto otázky v dětech probudit. Zdá se, že nejlepší cesta vede přes zážitky spojené s poezií, skrze zakoušení poezie v rámci individuální zkušenosti každého dítěte a při poznávání rozlehlé a rozmanité říše tohoto literárního druhu, kterou není jedinec schopen obsáhnout, tak jako vesmír. Zkrátka učit poezii jako poezii, ne jako cizí jazyk nebo matematiku. Tento záměr bychom s Vámi v našem sborníku rádi sdíleli a snad se nám to i podaří.

*Krásný máj, poezie čas, přeje
za tým čtenářského programu Nové školy, o. p. s.
Tereza Nakládalová*

Obsah

Co je báseň a jak ji číst – inspirace z britské učebnice <i>Redakce</i>	6
Trocha poezie nikoho nezabije – zamyšlení knihovnice nad programy na téma poezie <i>Pavλίna Lišovská</i>	9
Haiku – čtenářsko-pisatelská lekce pro starší žáky <i>Jindřiška Kubandová</i>	13
Poezie v knihovně – tipy na vhodnou literaturu a aktivity pro čtení poezie v knihovně <i>Hana Holubková</i>	18
Čtyři skříně na Petříně – kreativní lekce s básní Violy Fischerové <i>Hana Holubková</i>	21
Vizuální interpretace básní – inspirativní projekt Slezské univerzity <i>Tereza Nakládalová</i>	25
Skorobásníci – tvořivý způsob čtení poezie pro každého žáka <i>Jarmila Polomská</i>	27
Poetické intermezzo <i>Anna Štěpánková a Denisa Vacková</i>	30
Instagramová poezie – seznámení s Rupi Kaur, mezioborová lekce <i>Lucie Řeháková</i>	31
Projekt Den poezie – inspirace (nejen) pro střední školy s podrobnou metodikou <i>Pavλίna Lišovská</i>	34
Vždyť jsi ani neochutnal... – upozornění na právě vydanou knihu Jonathana Cullera <i>Teorie lyriky</i> <i>Tereza Nakládalová</i>	44
Proč čtu/nečtu poezii? A pokud čtu, tak jak to dělám? – anketa <i>Členové projektu „Učíme se příběhem“</i>	47
Zdroje citací v oběžníku	54

Musel jsem povraždit sršně,
ty strašlivé hvězdy dne,
abych moh obhlížet hvězdy,
ty strašlivé sršně noci?

Vít Slíva: (bez názvu) ze sbírky Návrší

Co je báseň a jak ji číst

Jak se vlastně o poezii učí jinde? Nahlédněme do britské učebnice čtenářských a pisatelských dovedností, která shrnuje jazykové učivo pro žáky ve věku 11–15 let.

Zdroj: KS3 English Complete Coursebook. LETTS EDUCATIONAL. London, United Kingdom 2019, s. 68–69, překlad redakce.

CO JE BÁSEŇ?

Básně byly původně určeny ke zpěvu nebo alespoň k přednesu. Soukromé čtení básní z textu je záležitostí teprve nedávné doby. To by nám mělo napovědět, že zvuk básně je velmi důležitý. Ve skutečnosti v sobě každá dobrá báseň vzájemně propojuje zvuk, formu i význam slov tak, aby společně vytvářely celkový smysl básně.

Kdysi se někdo zeptal slavného básníka na význam jedné jeho básně. Básník odpověděl, že kdyby to mohl takto vysvětlit, nebylo by nutné básně napsat. Nikdy proto neberte čtení básně jako překladové cvičení. Pamatujte si:

- K významu básně přispívá každý její prvek.
- Báseň může mít více významů nebo významových vrstev.
- Váš názor na báseň je oprávněný pouze tehdy, pokud ho můžete podložit důkazem z básně samotné.

Definujeme-li báseň, lze říci, že se jedná o text, který vyjadřuje myšlenky a emoce tak, aby čtením oživaly, a ve kterém básník z hlediska zvuku a významu pečlivě vybírá každé slovo, aby každá část básně měla vliv na celou strukturu textu.

JAK S BÁSNÍ PRACOVAT

Když poprvé čtete nějakou báseň, můžete z ní být zmatení a myslet si, že o ní sotva budete schopni něco říci. Zde je proto návod, jak s básní pracovat:

1. Alespoň jednou si přečtete báseň nahlas, pak znovu potichu. Poslouchejte, jak zní – vnímejte jednotlivá slova, rytmus básně. Všimněte si, jak text na stránce vypadá, jak básník dělí slova do řádků, ale nezapomeňte, že báseň se čte podle interpunkce, ne podle konce řádků.
2. Nyní si přečtete báseň znovu a označte si slova nebo části vět, které jsou zvláště zajímavé, dotýkají se vás, případně se zdají být jinak významné.
3. Položte si otázku, jakou náladu nebo tón to které slovo naznačuje. Například – zdá se, že je básník šťastný, naštvaný, zarmoucený nebo zamilovaný? A mění se tato nálada nebo tón v průběhu básně?

4. Položte si otázku, zda má báseň konkrétní „hlas“: vyjadřuje básník myšlenky a pocity jakoby sám za sebe (tedy náš básnický subjekt – pozn. red.), nebo je zde nějaká postava jako fiktivní mluvčí?
5. Jsou v básni obrazná vyjádření (slovní obrazy ve formě přirovnání nebo metafor), která vás upoutala a která naznačují náladu nebo tón básně?
6. Má báseň nějakou konkrétní ustálenou formu – například sonet?
7. A nakonec – o čem to celé asi je? Je v básni nějaké poselství? Pokud například báseň pojednává o bitvě, vyjadřuje básník slovy pocit, že válka je věcí slávy, nebo spíše tragédií? Vypráví báseň nějaký příběh?

At' už s pobaveným odstupem nasloucháme snovému mumlání afrického šamana s očima podlitýma krví, nebo s kultivovaným vytržením čteme špatné překlady sonetů záhadného Lao-c', snažíme se rozlousknout tvrdý oříšek polemiky Tomáše Akvinského, nebo náhle pochopíme význam bizarní eskymácké pohádky, vždy nacházíme jeden proměnlivý, ale přesto úchvatně neměnný příběh spolu se znepokojivě vytrvalým náznakem, že nepoznaného zůstává více, než kdy bude známo či vysloveno.

Joseph Campbell: Tisíc tváří hrdiny

Trocha poezie nikoho nezabije

Pavčina Lišovská

Za slovní obrat z názvu článku by mě někteří mí kolegové nejspíš skoro lynčovali. Ptáte se proč? Inu proto, že jim poezie není blízká ani trochu, nevěří si, pokud mají vést program o ní, a necítí se dobře, pokud kolem nich lítají verše. Nejspíš mají pocit, že básním nerozumí, nebo že to vysvětlí špatně. Nebudeme si nic nalhávat, vpravdě lze totiž povědět, že není vždy jednoduché se s daným úkolem poprat.

Ještě za dob studií na vysoké škole jsem já sama poezii milovala. Tedy do té doby, než jsem jednou narazila na vyučujícího, který se mi snažil vnutit svůj výklad právě čtených básní v semináři jako jediný správný. Tehdy jsem velmi znejistěla, protože jsem to opravdu cítila a vnímala trochu jinak, nepřistupovala jsem k básním jako technik, ale spíš srdcem. Snažila jsem se odhalovat pravou podstatu, jenže když jsem řekla, že ty verše jsou o lásce, tak to nebylo správně, protože byly vlastenecké – ale copak láska k vlasti není láska? Slovíčkaření nikdy nikomu neprospělo, v tomto případě se však stalo mocným katem, který na dlouhé měsíce narušil můj bezmezný obdiv k básníkům a jejich tvorbě. Nevěřila jsem si a tehdy jsem se velmi modlila, abych na praxi ve škole nepřišla zrovna v době, kdy v literatuře budou poezii brát, protože bych ji určitě naučila špatně...

Ale špatný příklad je taky příklad, ve výsledku jsem si z toho odnesla, že do budoucna nikdy nechci dětem vnucovat své vlastní názory, ale chci, aby samy hledaly podstatu básní, takže to vlastně užitečné bylo. Vnímání poezie je natolik subjektivní a intimní záležitost, že není možné úplně a zcela jednoznačně někomu vnutit svůj vlastní názor. Něco jiného je rozebírání básní na verše, rýmy. Sama jsem pak začala poezii psát, ještě raději jsem četla verše od těch, kteří to doopravdy umí, ale to už je jiná pohádka.

Rok se s rokem sešel a já už šestým rokem pracuji v knihovně pro děti a mládež. Každoročně stojíme na začátku léta před úkolem, kdy musíme vybrat programy, které dáme od září do nové či obnovené, chcete-li, nabídky vzdělávacích programů pro školy. A každý rok se licituje nad tím, zda poezie bude obsahem jednoho z nich. Obvykle se v rámci nějakého cyklu lekcí poezie objeví, občas i jako samostatný program.

Ale letos je to trochu jiné. V nabídce není. Důvodů je několik. Není mnoho programů, které by měly tolik různých verzí. Ale jak přibývaly požadavky ze strany škol, tak se neustále vše měnilo, adaptovalo. Jedním z důvodů, proč program o poezii letos v nabídce chybí, je, že tento program nebylo možné uchopit univerzálně tak, aby vyhovoval potřebám všech škol, které k nám chodí – některým vadila přílišná hravost, jiným povídavost a sedavost tohoto programu, dalším pak výběr básní... Samozřejmě ohlasy byly i pozitivní, ne že ne, a bylo jich mnoho, ale postupem času slábl o tento program obecně zájem, i když jsme jej každý rok upravili a prošel revizí. Proto jsme se pro letošní školní rok rozhodli jej z nabídky vynechat. Zda to bylo rozhodnutí správné, se teprve ukáže.

Osobně se domnívám, že knihovny by neměly suplovat školní výuku, že programy v knihovnách nemají být extrémně didaktické, spíš nenápadně motivující k další četbě a vlastnímu pátrání po krásách literatury. Vytvořit program na 60 minut, který dětem ukáže, jak je poezie super, že si s ní jde i hodně hrát a že to rozhodně není nuda nudácká, jak se mnoho z nich v tom starším věku domnívá, rozhodně není jednoduchá věc. Myslím si, že programy by měly ukázat, že poezie je nesmírně zvláštní literární forma. Mnoho básní jsou písňe. Děti si často ani neuvědomí, že pokud umí text nějaké písňe, umí vlastně báseň. A hlavně bychom měli zkusit odbourat ostych. Ze školy děti ví, že verše se recitují. V období nastupující puberty je to největší strašák, jaký může být – přednést báseň před třídou je pro mnohé děti horší představa než návštěva nenáviděného zubaře. A já se dlouhodobě zamýšlím nad tím, kde se tato nechuť vzala, když jsme na básničkách a říkadlech všichni vyrostli.

Ano, vím, že s rostoucím věkem stoupá také náročnost básnických textů, které děti ve škole čtou a jimž mají porozumět, ale tak je to přece i u beletrie. Z básní se vytrácí libozvučnost, jsou psány volným veršem místo vázaného a stojí to chvíli přemýšlení, než přijdeme na to, co tím vlastně chtěl básník říci. Možná všechno změnila zrychlená doba, není čas se zastavit, zasnít se, ztratit se ve verších a objevit něco krásného. Nevím. Každopádně si ale myslím, že právě k tomu bychom mohli v knihovnách děti vést. Ostatně ono je to naším posláním – knihovny mají být bezpečné místo, oáza klidu a chrámy oslavující literaturu.

Naším cílem by mělo být zprostředkovávat lásku ke knihám všem, kteří to potřebují a chtějí. A po malých krůčcích učit v literárních vodách chodit všechny, kteří k nám přijdou. Začít odlehčeně. Dejte prvňáčkovi přečíst Tolstého. Přečte to? Zvládne to obsahově? Nevím, co vy, ale tak nějak tuším, že to není správná volba. A totéž platí o poezii. Člověk se zasekne v určité fázi a nezvládne se dostat dál. Něco mu brání. A to je výchozí bod i pro nás. V jiném článku tu píšu o tom, že s jedním kamarádem děláme workshopy na Dnu poezie pro studenty ze střední školy. Postavili jsme je na tom, že sice jim tam přineseme verše, ale propojíme je s něčím, co je jim extra blízké, a to jsou moderní technologie. Věřte mi, ten despekt a nechuť v očích studentů při našem vstupu do třídy, když představíme téma a sondujeme, proč si vybrali zrovna náš workshop (již párkrát jsme slyšeli, že proto, že nějaký si vybrat prostě museli, že), by byly patrné i v mlze. Ale pokud dokážete vytvořit bezpečné prostředí, kde se nikdo nebude cítit zahanben či ohrožen tím, že musí dělat něco, co ho bude bezpodmínečně nutit překračovat vlastní stanovené hranice, tak je překročí i sám, a ještě k tomu rád.

Ty děti se nechají strhnout. Naladění na jejich vlnu dokáže divy. Povídáme si s nimi, společně se smějeme, prohlížíme si obrázky k tématu a píšeme slova do řádků. Aniž by si to uvědomily, tak přes takovou obyčejnost, jako je napsání několika slov, si vytvořily asociační základ básní. Nejprve tomu nevěří, ale pokud jim ukážete, co se s tím dá udělat, jsou jako vyměnění. Najednou jim nevadí, že musí psát verše, protože zjistí, že je to jednodušší, než se zdálo. A předčítání před třídou, namluvení audiozáznamů nebo natočení krátké videosekvence, to už je pak máček. I ti největší ostýchavci vylezou ze své ulity a zapojí se. Mnohokrát odzkoušeno. A když už tedy jsme v té knihovně – ukažte těm starším knížky od Atticuse (*Láskou ji nespoutáš* či *Tma mezi hvězdami*) a jiných.

Zamilované veršičky, řeknou někteří. A pak možná uslyšíte – to jsem už někde slyšel/a to jméno... A začnou pátrat. A najednou mají v ruce mobil a na něm Instagram, poetický profil a slavnou osobnost, kterou možná znají, ani o tom neví. A píše básně! Páni. A má to takový úspěch! Co kdybychom to taky zkusili?

Tím chci říct, že bychom se měli snažit najít ten výchozí bod, skrze nějž bude dostupnost k mladým duším zatracujícím poezii nejlepší, a zahrát tam na tu správnou notu. Já už také vím, že jestli budeme – a já doufám, že ano, chybí mi to – dělat programy o poezii příští školní rok, budu k nim přistupovat jinak. Měla jsem 365 dnů na to, abych si to promyslela, nabrala nový dech a našla novou cestu, která snad dojde do toho správného cíle.

Trocha poezie opravdu nikoho nezabije, jen to na začátku čtení básně člověk neví, protože si nevěří. Poezie odhaluje nitro naší duše, její čtení vzbuzuje emoce. Může kolem nás proplout, ale pokud otevřeme mysl, zanechá stopy. Naučí nás něčemu, co je vzácné. Naučí nás naslouchat sobě samým, zastavit se v hektické době, naučí nás snít. Vnímat. Žít. Možná právě to emotično dělá poezii tak náročnou pro čtení. Ale kdo nic neriskuje, nic neztratí. A kdo jednou začne, už nikdy nepřestane. Taky odzkoušeno. Jen musíme najít ten správný bod a chvíli klidu.

Milá Jansson-san,

celý den sněží.

Budu umět psát o sněhu.

Dnes mi zemřela matka.

Když jste v Japonsku nejstarší v rodině,
nemůžete už odjet, a ani nechcete.

Doufám, že mě chápete.

Děkuji Vám.

Tuhle báseň napsal Lang Shih Yiian,
to byl kdysi velký čínský básník.

Do Vašeho jazyka ji přeložil

Hwang Tsu-Yii a Alf Henrikson.

„Tlumené větry přinášejí pronikavý křik
divokých hus.

Ranní sníh je těžký a
je oblačno a chladno.

Ve své bídě už nemám, co ti dát
za dárek na rozloučenou,
jen ty modravé hory,
které budou stále s tebou.“

Tamiko

Tove Janssonová: Cestovat nalehko

Haiku

Jindřiška Kubandová

Použitá literatura: THÉRIAULT, Denis. *Podivuhodný život osamělého poštáka*. Přeložila Anna MELICHAROVÁ. V Praze: Plus, 2017. ISBN 978-80-259-0744-3.

CÍL

- Žák čte poezii a pracuje s ní, rozumí tedy literárním pojmům jako je sloka, verš, rým, obrazné pojmenování.
- Na základě svého pozorování dokáže vyvodit základní rysy pozorovaného textu.
- Žák se seznámí s haiku.
- Žák sám/ve skupině tvoří poetický text.

EVOKACE

Učitel žákům prozradí, že se dnes budeme zabývat poezií se zvláštním názvem haiku. Žáci si vyberou obrázek a dostanou úkol: *Najdi ke svému obrázku báseň, která jej vystihuje. Poté vytvořte čtveřice tak, aby v každé byly čtyři různé básně.*

UVĚDOMĚNÍ

Přečtěte si navzájem své básně a porovnejte je. Najdete něco, co mají společného? Z hlediska formy, obsahu? Pokud si nebudete vědět rady, využijte otázky, na které se pokuste odpovědět. (Podpurné otázky vyučující žákům položí na lavici). Každý si své odpovědi zapište na svůj PL.

Až odpovíte na otázky, zformulujte na základě odpovědí definici haiku.

Co by mohlo stát v učebnici literatury? Haiku je

Své definice si každý zapište na PL.

Mezitím učitel na tabuli napíše definici haiku:

- Haiku je tradiční japonská báseň, skládající se ze tří veršů, z nichž první a třetí jsou pětislabičné, druhý sedmislabičný.
- Haiku je střídme, jeho jazyk je jednoduchý, neobsahuje častá obrazná pojmenování.
- Haiku často obsahuje odkaz na přírodu nebo na skutečnost nesouvisející s lidmi.
- Haiku zachycuje okamžik, detail. Může jít o střípek života, vzpomínku, sen...
- Haiku působí spíše na smysly než na myšlenky.

Vyslechneme si definice jednotlivých skupin, pozorujeme, zda sedí na čtené básně.

Srovnejte své definice s tím, co je napsané na tabuli. Pokud je na tabuli informace, která by doplnila vaši definici, dopište si ji.

REFLEXE

Je na vás, zda budete pracovat jako skupina (ve čtveřicích), dvojicích či jednotlivě. (Držíme se stále původních skupin). Vyberte si jeden z obrázků (obrázky Ivy Hüttnerové, používám vystříhané obrázky z jejích kalendářů; popř. může jít o různé cestopisné fotografie – z přírody, měst apod., zkrátka obrázky podobné těm, které byly použity v evokaci. Kolegyně žákům zadala, ať projdou školu, podívají se z okna a najdou detail, moment, který by mohli zachytit) a zkuste napsat haiku. Stačí si z obrázku vybrat jeden detail, vždyť o tom haiku je. Například na obrázku, kde sněží, se mohou zaměřit na sněhovou vločku.

PŘÍLOHA¹

¹ Obrázky jsou přístupné pod doménou Creative Commons:
<https://cz.pinterest.com/pin/40391727897790130/>, 14. 5. 2020
<https://cz.pinterest.com/pin/40391727897790126/>, 14. 5. 2020
<https://cz.pinterest.com/pin/40391727897790124/>, 14. 5. 2020
<https://cz.pinterest.com/pin/40391727897790099/>, 14. 5. 2020

*Kvěтина vzlétá
trhovkyni z účesu
je to motýlek²*

*Zamrzá prádlo
pověšené na šňůře
vrabci se třesou³*

*Sousedka Aimeé
má šaty plné květů
jenom ji zalít⁴*

*Skleněná kaluž
křupavá jinovatka
zima začíná⁵*

NÁVODNÉ OTÁZKY K FÁZI UVĚDOMĚNÍ:

- Kolik mají básně slok a kolik veršů?
- Kolik mají jednotlivé verše slabik?
- Obsahují básně rýmy?
- Jaký je jazyk básní? Složitý či jednoduchý? Obsahuje mnoho obrazných pojmenování?
- Co je námětem básní?

REFLEXE HODINY „HAIKU“

Po počáteční nedůvěře žáků, že je to moc sofistikované = umělé (v úvodu si neuměli pod pojmem haiku nic představit...), je hledání principu pět-sedm-pět nakonec nadchlo, ať už tvořili verše inspirované přírodou (tvořili jsme na podzim, tak jsem je trochu navedla pohledem z okna), nebo se zamýšleli i nad jinými tématy. Někteří pojali v básnické formě i trochu groteskní témata, ale nebyli ničím omezováni. Svoji tvorbu sdíleli ve dvojicích, případně si i počítali slabiky a opravovali texty. Většina básní je o přírodě, ale přičítám to právě inspiraci z textů, které jsem jim uváděla, a pomíjivost okamžiku vnímali právě v přírodě nejvíce.

² Thériault D., Podivuhodný život osamělého poštáka, Plus, Praha 2017, ISBN 978-80-259-0744-3, str. 77

³ Thériault D., Podivuhodný život osamělého poštáka, Plus, Praha 2017, ISBN 978-80-259-0744-3, str. 81

⁴ Thériault D., Podivuhodný život osamělého poštáka, Plus, Praha 2017, ISBN 978-80-259-0744-3, str. 81

⁵ Thériault D., Podivuhodný život osamělého poštáka, Plus, Praha 2017, ISBN 978-80-259-0744-3, str. 77

Naše básně jsme využili při tvoření „stromů“: při výstavě ve škole, kdy jsme naše básně vytiskli a nalepili na vytvořené barevné listy. Listy s básněmi jsme pověsili na větve stromů a spojení básní haiku a symbolu stromu byla tečka za celou lekcí.

Stromy jsou ve škole dodnes, i když některé básně se už trochu odlepily, pomíjivost v praxi.

UKÁZKY Z TVORBY ŽÁKŮ 9. ROČNÍKU

*Letí letadlo.
Padá k zemi rychle
jako kometa.*

*Listy se barví,
vidím svět barevnější.
Už léto končí.*

*Dech temné noci
zakryl měsíc nad kopcem,
kde tři kříže jsou.*

*Měsíc rád svítí,
když milenci malují
zamilovanost.*

*Zbarvené stromy.
Vítr vane vesnicí,
říjen je tady.*

*Podzimní listí
odkvétá z bukovic.
Ulpí na řece.*

*Mrtvola vstává
z hrobu svého otce,
protahuje se.*

*Světlo na zemi,
mimozemšťan vylétá.
Už přiletěl sem.*

*Hoří škola má,
třísky létají vzduchem.
Smích spolužákův.*

*Padá list žlutý.
Zase pro mě milý můj
podzim začíná.*

*Listy jsou žluté.
Padají, ach padají,
podzim je tady.*

*Padá, padá, sníh.
Děti jezdí na kopci,
zima už je tu.*

*Zbarvují se listy,
padají nám nebesa.
Objevují se.*

*Vyhnat ho z hlavy
hned by se lépe žilo.
Nebo taky ne.*

*Směje se na mě.
Jiné důkazy lásky
nepotřebuji.*

Závažnější otázka vyžaduje biologický přírůstek: umělci jsou tykadla; zvíře, které nedbá varování, jehož se mu dostává pomocí vjemů, musí být velmi odolné, aby přežilo.

Vaše jemné smysly jsou chráněny, zrak kostmi očních oblouků atd.

Národ, který nedbá toho, co vnímají jeho umělci, upadá. Po čase přestává vyvíjet činnost a pouze přežívá.

Nemá ani smysl vykládat o tom lidem, kteří nevidí, dokud se jim neřekne.

Je nesporné, že umělci a básníci reagují citlivě a „přecitlivěle“ mnohem dříve než ostatní.

Než se rozhodneme, jestli je nějaký člověk blázen, nebo dobrý umělec, měli bychom se možná ptát nejenom „je přehnaně citlivý?“, ale také „vidí něco, co my nevidíme?“

Nechová se tak podivně, protože cítí blížící se zemětřesení nebo vnímá pach lesního požáru, které my necítíme a nevnímáme?

Barometry, větroměry nemůžete používat jako hnací stroje.

Ezra Pound: ABC četby

Poezie v knihovně

Hana Holubkovová

Přiblížit dětem (a ostatně komukoli) poezii (a vůbec lásku ke knihám a čtení) není snadné. Jako knihovnice to ale mám snadnější, protože často nemusím brát ohled na školní osnovy, a mohu si tedy vybrat básníky, které mám ráda já. A to je pro mě a mou práci velice podstatné: předávám svůj vztah ke čtení a k titulům, které mě oslovily, což se odrazí v energii, která mým „divadelním“ výkonem proniká. Aneb nemá smysl ani efekt předávat, co vás nebaví a k čemu vám chybí motivace.

PROČ S DĚTMI ČÍST POEZII

V básni většinou nemusíme hledat vysvětlení, proč se něco stalo, třeba proč je slon zelený a žáby prší nahoru. Verše se dobře předčítají a také se dětským čtenářům dobře čtou – členění po řádcích. Rytmizované básně, a těch je většina, jsou také jasné plus: snadno se předčítají, skvěle se zapamatují, dají se i zazpívat. Hledání rýmů v básni nebo jen tak je výborná zábava pro každého bez ohledu na věk.

Podstatou básně je nálada, pocit, emoce, obraz, prchavý dojem (a to včetně negativních pocitů typu strach, odpor, znechucení). Proto je dobré básně poslouchat jako hudbu a nehledat „o čem to je“.

DOBŘÁ POEZIE PRO DĚTI DOKÁŽE ZAUJMOUT I DOSPĚLÉ. ZDE JE NĚKOLIK OVĚŘENÝCH TITULŮ:

- Brukner, Josef: Obrazárna
- Dědeček, Jiří: Šli červotoči do houslí (a další tituly)
- Hrábky drápky odpadky: krasohled české poezie pro děti 19. století (editor Petr Šrámek)
- Jirous, Ivan Martin: Magor dětem
- Kainar, Josef: Nevídáno neslycháno
- Malý, Radek: Poetický slovníček dětem v příkladech
- Nebe – peklo – ráj: tyglík české poezie pro děti 20. století (editor Petr Šrámek)
- Ostrov, kde rostou housle (editoři Brukner, Šrut)
- Silverstein, Shel: Jen jestli si nevymejšlíš
- Skácel, Jan: Uspávanky
- Šrut, Pavel: Příšerky a příšeři (a další tituly)
- Votruba, Adam: Namažeme školu špekem a Kecy v kleci (současná folklorní poezie dětí)

JAK POEZII PŘIBLÍŽIT – METODY, INSPIRACE (LZE NAVZÁJEM KOMBINOVAT)

- Dokonči báseň / Doplň začátek (střed) básně
- Hledej rýmy na slovo/slova, z nich pak slož báseň
- Chyť slova ze vzduchu: při poslechu hudby nebo sledování videa beze slov nebo nejlépe venku v přírodě si zapiš několik slov, která tě napadnou; z nich pak složíš/složíme báseň
- Hrajeme si se zvuky – hledej, v čem spočívá zvukomalebnost básně (příklad Šrut: Krutá panna Krahulena)
- Dramatizace jednoho verše: každý si vybere verš, který ho zaujal (stačí několik slov), pro sebe si jej nahlas čte, až najde způsob, jakým má znít. Poté vyjdou všichni do prostoru a říkají svá slova polohlasem, potkávají se, mísí... Lze následně přidat i gesto, které verš vystihuje. A závěrem společně sdílet zážitky ze svého verše i z veršů, které jsme cestou potkali.
- Čteme báseň po částech, můžeme i na přeskáčku, každou část si kreslíme, tančíme, děláme živý obraz (lze různé ukázky do různých skupinek, pak báseň složit)
- Malujeme si během čtení básně (zadání lze omezit formou, např. nesmíš malovat obrysy, jen barevné plochy; tři komiksová okénka; vybarvi verše básně různými barvami a dotvoříš dojem, který báseň navozuje, vznikne básňobraz...)
- Srovnáme původní báseň se zhudebněnou verzí (např. Emanuel Frynta / Petr Skoumal nebo písně skupiny Hm) nebo text písně a její hudební podobu.
- Srovnáme konkrétní událost (nebo pověst, mýtus) se zpracováním básnickým. Příklad: úryvek z pověsti o Libuši a Přemyslovi ve verzi Aloise Jiráka a báseň Libušino proroctví od Jiřího Koláře.
- Hledáme známé, rýmované písničky/básně podle textu, který je vyjadřuje prozaicky. (Myslivec šel se psem po poli. Pes cestou dováděl. = Skákal pes přes oves // Pro starší: Existuje mocná zbraň, která si podmaní všechny panovníky světa a nás všechny přivede do záhuby. = Jeden prsten vládne všem /Jeden jim všem káže /Jeden všechny přivede /Do temnoty sváže)
- Absurdní poezie může seznámit děti s neologismy, s pojmem nonsens, podpoří je ve vymýšlení vlastních nových slov. (Edward Lear, Daniela Fischerová, Pavel Šrut, Shel Silverstein...)

„Dnes se konečně budeme bavit *Ztroskotáním Haspera*,“ pokračovala, když odklidili nádobí a zarmoucené děti se shlukly kolem ní. „Napsal jej Henry Wadsworth Longfellow. Tak se ten básník jmenoval.

Dokážete to vyslovit? Longfellow?“

„Longfelúúúúúúúú,“ opakovaly děti netečně.

Ty ale vypadaly! Penelopa uvažovala, zda se jich má zeptat, co se děje, ale odpověď dopředu znala. Nejlepší bude přečíst tu báseň.

Ráda četla nahlas; představovala si při tom, že je slavnou herečkou na londýnském jevišti. Takovou kariéru považovala za velmi zajímavou, jen kdyby to nebylo tak pohoršující. A navíc, slavné herečky musely pracovat dlouho do noci a Penelopa vždycky chodila brzy spát.

Maryrose Woodová: Nepolepšitelné děti ze sídla Ashton

Čtenářská lekce ke knize Daniely Fischerové

Ochechule s ukulele

Hana Holubková

Literatura: FISCHEROVÁ, Daniela. Ochechule s ukulele. Ilustroval Jakub KOUŘIL. Praha: Meander, 2018. Modrý slon (Meander). ISBN 978-80-7558-037-5.

Báseň Čtyři skříně na Petříně, s. 25

CÍL (LEKTOR)

Seznámit děti s knihou (dobře zrytmizovaných a slovně nápaditých) básní; podpořit jejich představivost; podpořit schopnost hledat v textu informace

CÍL (DĚTI)

Vymyslí a vytvoří si vlastní skřín s překvapením; zapojí fantazii, procvičí paměť i čtení (s porozuměním), zažijí, že poezie může zaujmout a přinést něco víc, než se jen čte v básni

POMŮCKY

kniha Ochechule s ukulele, flipchart (tabule), fixy (křídly) 3 různých barev, pracovní listy A5 s ofocenou básní; pastelky (křídly, voskovky), fixa nebo propiska, nůžky

AKTIVITA PŘED ČETBOU

Představím knihu Daniely Fischerové, uvedu báseň o skříních (zatím ji nečtu), ukážu obrázek, vysvětlím, proč jsem si ji vybrala (nebo se ptám dětí, proč si myslí, že jsem si vybrala právě tuto báseň, což je mnohem zajímavější postup pro děti i pro mne; inspirace metodou KM Poslední slovo patří mně)

Evokace: co bychom našli u vás doma ve skříní? – píšu na flipchart (barva 1), vedu děti k tomu, aby říkaly názvy konkrétních věcí (např. ne oblečení, ale kalhoty); mohu přispět i sama.

AKTIVITA BĚHEM ČETBY

Rozdám dětem pracovní list s textem básně a báseň jim pomalu přečtu, děti sledují text. I několikrát, je to nekonečný rondel, a přitom si budou děti nejdřív pro sebe podtrhávat a pak budeme společně na flipchart psát (barva 2), co ve skříních v básni je (duha, vláček, pexeso...). Potom společně vymyslíme i absurdní nápady – co bychom tam chtěli/nechtěli najít (jabloň, ježek v kleci, pláž...), také zapisuji (barva 3).

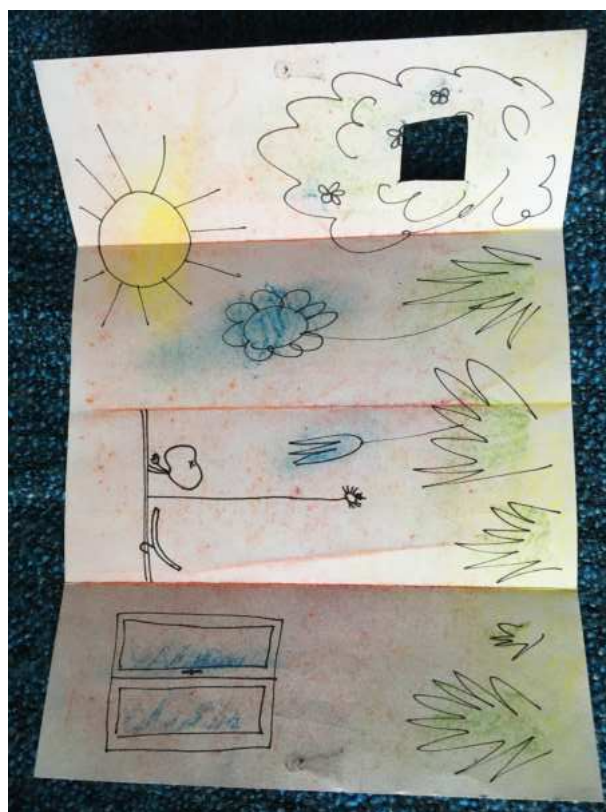
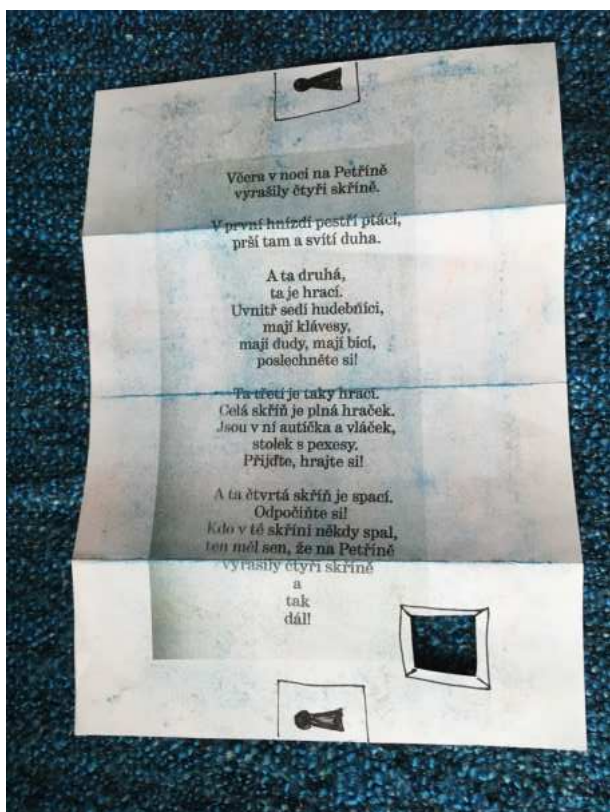
AKTIVITA PO ČETBĚ

Pak si děti složí z papíru = pracovního listu skříň (zavírací dvoukřídlé dveře z A5: papír 2x na polovinu a poté přeložit jednu stranu opačně, vzniknou otevírací dveře – viz foto) a napíšou na zadní stranu skříně (na které je text básně), co si daly dovnitř – lze cokoli, i absurdní nápady; do skříně to nakreslí a na dveře namalují úchytky, možná zámek... nebo jen skříň uvnitř a zvenčí vybarví, nakreslí police a na ně napíšou názvy věcí; lze i ve dveřích vystříhnout „nakukovací okénko“, kterým je vidět pouze část tajného obsahu. Lze použít buď jemně barevný papír, nebo papír bílý a děti si jej slabě vybarví křídami, voskovkami apod. Doporučuji vybarvit celý povrch skříně i jejího vnitřku, třeba křídovými pastely, vypadá to pak velmi realisticky a zajímavě: více jako skříň, méně jako výkres. – U pastelů je ostatně snadné využít techniku frotáže a vzniklé obrysy teprve pak nějak nazvat a domalovat.

REFLEXE, SDÍLENÍ

Na závěr sdílení vlastních skříní (co mám ve skříní já? co je na mém obrázku?), případně čteme báseň znovu, třeba po dvouverších postupně všichni, i několikrát. Skříně lze také vystavit společně a udělat si „komentovanou prohlídku s průvodci“.

PŘÍLOHY

Včera v noci na Petříně
vyrašily čtyři skříně.

V první hnízdí pestrí ptáci,
prší tam a svítí duha.

A ta druhá,
ta je hrací.
Uvnitř sedí hudebníci,
mají klávesy,
mají dudy, mají bicí,
poslechněte si!

Ta třetí je taky hrací.
Celá skříň je plná hraček.
Jsou v ní autíčka a vláček,
stolek s pexesy.
Přijďte, hrajte si!

A ta čtvrtá skříň je spací.
Odpočiňte si!
Kdo v té skříně někdy spal,
ten měl sen, že na Petříně
vyrašily čtyři skříně

a
tak
dál!

Báseň především musí vycházet z určitého, principiálně stejného, postoje k životu – promlouvat veršem lze teprve ve chvíli, kdy svět člověka přepadne, zasáhne; znejistí, zpochybní v něm každodenní, ustálené způsoby, jakými k životu, věcem i lidem – ale především k sobě – přistupovat. Záznam tohoto vyšínutí na sebe pak jistě může brát celou řadu podob, ale jedno zůstává. Toto přepadení způsobuje, že jazyk se zdá být najednou málo funkční, slova a zvuky působí, jako by je někdo rozklížil nebo rozmetal. Ale právě v těchto vzácných okamžicích, kdy si uvědomujeme nedostatečnost a neúplnost jazyka, kdy cítíme, že slova nejsou schopna cokoli podržet, se může vyrýsovat cesta, aspoň bod, na nějž se lze znovu postavit a z nějž lze svět znovu uvidět a jmenovat.

*Jakub Chrobák: Jak se dělá báseň
(in doslov k Nejlepší české básně 2016)*

Vizuální interpretace básní

Tereza Nakládalová

Ráda bych vás upozornila na zajímavý projekt, který vám při hledání cest jak vyučovat poezii může být podporou. Obor Audiovizuální tvorba Slezské univerzity v Opavě připravil pro výuku moderní poezie na základních školách několik krátkých videí. Každé video vizuálně interpretuje danou báseň, která je v něm i přednesena. Videá připravili s podporou učitelů studenti, tedy mladí lidé, a proto jsou na rozdíl od mnoha učitelských materiálů svěží a pro děti atraktivní. Po zhlédnutí všech videí v řadě jsem si sice řekla, že jejich hlavním jednotícím prvkem je motiv kouření cigaret, ale vzápětí mi to přišlo jako pozitivní zpráva. Poezie by měla ideálně tnout do živého a mluvit o nás samých, a když se projdu během polední přestávky za školou, najdu jasný důkaz paralely s životy žáků.

Každopádně je to jiný způsob, jak žákům poezii představit, i když samozřejmě může omezit jejich vlastní interpretaci. To ale ostatně dělá i náš výklad o básni, a dokonce i jen naše recitace vybrané básně. Více než vzdělávací záměr samotných videí mi na projektu připadá inspirativní ten proces. Ve školách jsou z různých projektů nakoupená (a často zde ladem leží) různá technická zařízení a programy. Leckdo z vás má třeba i ve škole animační stůl, software na střihání videí nebo alespoň stativ. Téměř každé dítě má chytrý telefon. Ztvárnit báseň do vizuální formy, do krátkého videa, může být způsob, jak přivést žáky k pochopení jejího obsahu, k zachycení jejího zvuku. Do hodiny literatury je to příliš, ale takový projektový den propojující výtvarnou výchovu, informační technologie a jistě i další předměty, by mohl být řešením.

Všechny interpretované básně Slezské univerzity najdete pod tímto odkazem i s přidanými materiály:

<http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/moderni-poezie-do-skol/>

Příští rok bychom pak zde mohli sdílet videa, která na základě této inspirace vzniknou. Berte to jako naši malou poetickou výzvu.

O mých soukromých trampotách jsme se s Johnem Shadem nikdy nebavili. Naše důvěrné přátelství se nacházelo na oné vyšší, výhradně intelektuální úrovni, kde si člověk od citových malérů může odpočinout, a ne se o ně dělit. Můj obdiv k němu na mě působil jako pobyt v alpském sanatoriu. Kdykoli jsem se na něho podíval, zakoušel jsem ohromný pocit údivu, zvláště v přítomnosti jiných lidí, lidí nižší úrovně. Onen údiv násobilo vědomí, že tito lidé necítí to, co cítím já, že nevidí, co vidím já, že Shadea berou jako samozřejmost, místo aby, obrazně řečeno, smáčeli každý nerv v kouzlu jeho přítomnosti. Tohle je on, říkal jsem si v duchu, tohle je jeho hlava s mozkiem jiného typu, ne s tím syntetickým rosolem napěchovaným v lebkách okolo něj. Hledí z terasy (domu profesora C. v ten březnový večer) na vzdálené jezero. Já hledím na něho. Jsem svědkem unikátního fyziologického jevu: John Shade vnímá a přetváří svět, nasává ho a rozebírá na kousky, znovu spojuje jeho součásti přímo v průběhu jejich schraňování, aby mohl v nějakém neočekávaném okamžiku učinit organický zázrak, syntézu obrazu a zvuku – verš.

Vladimír Nabokov: Bledý oheň

Skorobásníci

Jarmila Polomská

Aktivita Skorobásníci otevírá žákům vrátka do světa poezie. Děti zjistí, že si mohou se slovy hrát, přemýšlet o jejich významu, hledat rýmy...

Nic není špatně a inspirativní může být vzájemné porovnávání textů mezi spolužáky. Závěrečné srovnání žákova textu s původním textem básníka často vede děti k poznání, že i ony přemýšlejí podobně jako on. K nastartování básníka v každém z nás je odtud už jen krůček...

INSTRUKCE

Doplňte do textu vynechaná podstatná jména. Dejte básni název.

Porovnejte si básně mezi sebou ve dvojici (V čem jste se shodli? Co se vám líbí na kamarádově textu? Podle čeho jste slova vybírali?)

Porovnejte svou báseň s původním textem.

.....
..... jsou prý pidilidi,
ale když je vidí,
jak se někdy chovají
(třeba včera v),
pomyslí si to mi věř,
že jsou pidizvěř.
A diví se, proč jim vlastně
píše krásné!

Pavel Šrut: Pidilidi

Děti jsou prý pidilidi,
ale když je básník vidí,
jak se někdy chovají
(třeba včera v tramvaji),
pomyslí si, to mi věř,
že jsou děti pidizvěř.
A diví se, proč jim vlastně
píše krásné pidibásně!

.....

A někdy v, když nemůžeš spát,
na slyšíš tiše škrábat,
jak šeptá: „....., proč jsi ještě vzhůru?
Proč ještě nespíš?“ Začínáš se bát?

Z černého, kam si sedá,
vyleze černý z černé
O kousek černé poprosí tě
a zeptá se tě: „Ještě máš?“

Pod postelí zašustí šest,
..... je tady, tě všude slyší,
není nikdo, kdo by tě plách...

Uteč! Buď tišší než
Schovej se mu v Hajajově,
zavři a jdi po

Radek Malý: Na dobrou noc

A někdy v noci, když nemůžeš spát,
na okno slyšíš tiše škrábat můru,
jak šeptá: „Sašo, proč jsi ještě vzhůru?
Proč ještě nespíš?“ Začínáš se bát?

Z černého kouta, kam si sedá prach,
vyleze černý pavouk z černé sítě.
O kousek černé nitě poprosí tě
a zeptá se tě: „Ještě máš strach?“

Pod postelí zašustí šest myší,
tma je tady, tma tě všude slyší,
není nikdo, kdo by tě tmě plách...

Uteč strachu! Buď tišší než mniši.
Schovej se mu v Hajajově říši,
zavři oči a jdi po špičkách.

Česká literatura byla po svém obrození chudičká svými možnostmi i zásobou osob, které měla k dispozici jako tvůrce, a skutečně chudičká i svým publikem. V této abnormální situaci mohlo ovšem docházet k takovým věcem, jako že se pokládalo za povinnost každého vzdělaného vlastence napsat nějakou báseň. Nebo že se pokládalo za věc přirozenou, aby lidé nejrůznějších zaměstnání a nejrůznějšího školení třeba odebírali Časopis Českého muzea, který byl v podstatě časopisem vědeckým, atd. Jenže jakmile se začala česká společnost rozvíjet, ukázalo se velmi záhy, že chtějí-li tehdejší kulturní tvůrci, aby tu literaturu někdo četl, je tu třeba mnoho stupňů.

Po této stránce je přímo klasický příklad Nerudy kritika. Když jsem se zabýval Nerudou, pozoroval jsem s úžasem, jak tento básník, který stál takříkajíc v čele nejvyšší poezie své doby, naléhal jako kritik na to, aby literatura byla co nejrozmanitější, aby vyhovovala co nejrůznějším zájmům. To není náhoda, že Neruda byl prvním a velmi vytrvalým propagátorem verneovek v Čechách. Byla to prostě potřeba, která se projevuje i dnes, dát vyhovující četbu i lidem, kteří nemají žádný vztah třeba k lyrické poezii, ba vlastně ani ne k historickému románu. A Neruda šel ještě o stupeň dál a přímo se přimlouval i za četbu senzační a podobnou všude tam, kde jí bylo zapotřebí, neboť Neruda byl nejen velký básník, ale i velký hospodář v české literatuře.

Jan Mukařovský: O dialektickém přístupu k umění a ke skutečnosti

Poetické intermezzo

Denisa Vacková

Literatura: BEAGLE, Peter S. V *Kalábrii*. Přeložil Milan ŽÁČEK. Praha: Argo, 2017. Fantastika (Argo). ISBN 978-80-257-2125-4.

Podle ilustrací z knížky V Kalábrii od Petera S. Beagleho tvořily děti čtenářského klubu ve Vejprtech básně. Z ilustrací a básní pak vznikla výstavka, do které zde můžete nahlédnout.

Bez názvu

Anna Štěpánková

Pod maskou s rohy
svou osobnost skrýváš.
Probodáš mě pohledem,
když se na mě díváš.

Srstí svou hřeješ mě.
Jak jarní květ
s tebou je vždy krásnější
celý svět.

Nemocný v zimě
běhám za tebou,
snažím se přijít
na osobnost tvou.

Hledáním funkce
tvého života.
Nemám nikoho,
kdo tu věc rozmotá.

Instagramová poezie – seznámení s Rupi Kaur

Lucie Řeháková

Literatura: KAUR, Rupi. *Mléko a med*. Přeložil Petr TEICHMAN. Praha: Dobrovský, 2017. Knihy Omega. ISBN 978-80-7390-828-7.
KAUR, Rupi. *Milk and Honey*. Andrews McMeel Publishing. Kansas City: 2015. ISBN 978-1-4494-7425-6.

CÍL LEKCE

Seznámení s novodobým formátem poezie. Tvorba Rupi Kaur a její sbírka *Mléko a med*.

Vzhledem k vlně zájmu o básně Rupi Kaur mezi dětmi bych doporučila právě její sbírku *Mléko a med*. Velmi vhodné je zapojení jazykových znalostí, můžete číst s dětmi i v anglickém originále, lze využít pro procvičování slovní zásoby, možno zapojit do hodin anglického jazyka.

PŘED ČETBOU

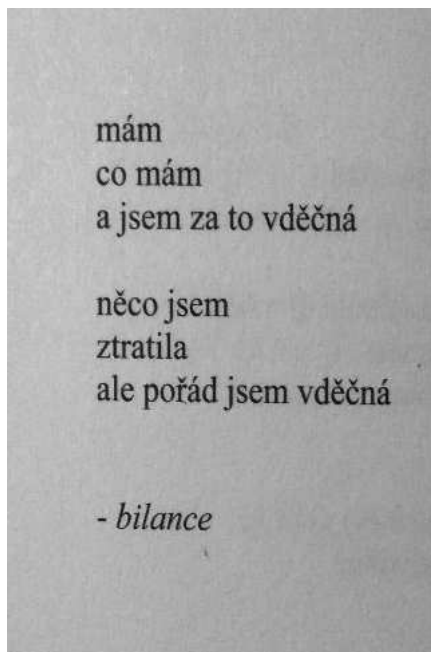
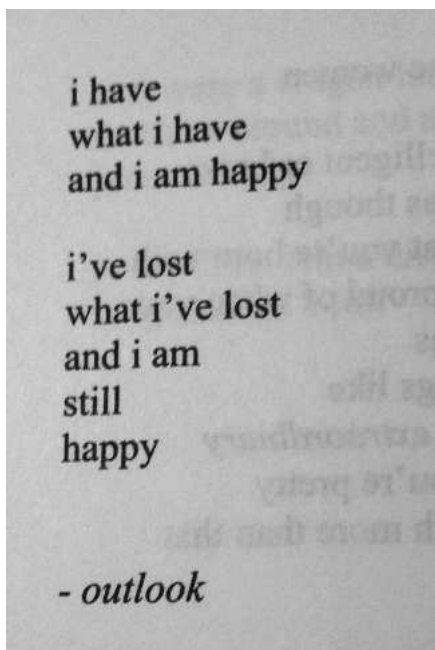
Seznámíme děti s knihou a tématy jejich básní a její autorkou, můžeme využít zdroje na internetu. Ukážeme její Instagram a počet sledujících. V době sepsání lekce to bylo 3,7 milionů.

Položíme dětem otázky:

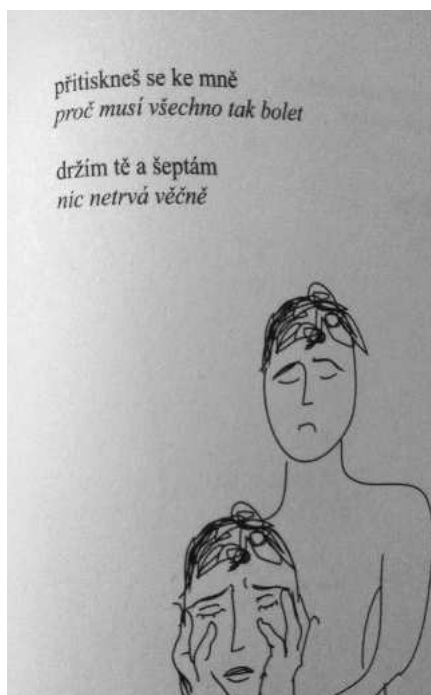
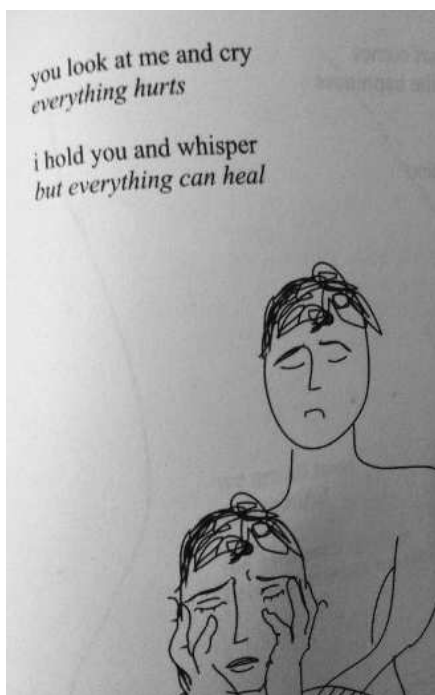
- Jaký máte vztah k poezii obecně?
- Jsou vám blízká témata, která ve svých básních řeší Rupi Kaur?
- Najděte jméno překladatele.
- Očekávali byste, že muž bude mít k tomuto typu poezie blízko?

Porovnejte anglickou a českou verzi vybraných básní. Děti se mohou pokusit o vlastní překlad.

Báseň 1

Báseň 2

Vyberte s dětmi další básně k porovnání.

AKTIVITY PO ČETBĚ

Pokuste se vybrané básně přeložit vlastními slovy.

Na půdě

Na půdě žije mrtvý had,
co opakuje: „Mám tě rád!“

Na půdě žije suchý motýl,
co opakuje: „Vem si boty!“

Na půdě žije vetřák,
co mlčí, mlčí, kýve hlavou.

A slunce svítí skulinami
v cihlách a prknech mezi trámy.

A dutý sršeň s lišajem
zas opakuje: „Vysajem

ti krev jak mouše masařce!“
A vtom se pustí do tance

kostřička myši s kostrou kočky
a se sluncem se smísí vločky

a padá prach a sněží prach
a ve vánici na marách,

zavátou cestou ke hřbitovu,
dva přástevníci nesou sovu
(vycpanou sovu, po dědovi).

A jak tak jdou, z már sova vzlétá –
a zezdola mě volá teta:

„Ty kluku jeden, to tam budeš spát?
Ať už jsi dole, Péťo! Nemáš hlad?“

„Jo, už jdu, teto.“ Skulinami
svítí zas slunce mezi trámy

a já se vracím z půdy. Had
se se mnou loučí: „Mám tě rád!“

A loučí se i suchý motýl
a opakuje: „Neměl boty!“

Myš, sršeň, lišaj, kočka, pavouk
jen smutně pokyvují hlavou.

A sova, kterou děda vycpával?
Ta krouží ve tmě dál a dál.

Petr Borkovec: ze sbírky

Každá věc má něco společného se štěstím

Jak „uvařit“ projekt Den poezie ve škole i v knihovně

Pavλίna Lišovská

KLÍČOVÁ SLOVA

projekty – Den poezie – inspirace – workshopy – metodická kuchařka

ANOTACE

V článku se zaměříme na možné pojetí projektu Den poezie ve školním a knihovnickém prostředí. Ukážeme si vývoj tohoto projektu na příkladu jedné střední školy a představíme si možnosti, jak tuto akci pojmout i jinými způsoby tak, aby byla pro učitele a knihovníky inspirující a pro žáky a studenty zábavnou součástí jejich cesty za poznáním poezie.

Před spoustou let, když jsem ještě studovala učitelství, jsem během praxe měla možnost na gymnáziu zkusit, co mě napadlo, vedení tomu nebránilo a učitelé vítali inspiraci zvenčí. Tehdejší pan ředitel i osvícená cvičná učitelka, která na mě během praxe dohlížela, a v podstatě by se dalo říct, že tak nějak celá škola byli otevření novým nápadům, které by mohly obohatit celou výuku. A to samo o sobě vytváří podnětné prostředí, do něhož rádi přicházíte s novými nápady. Dodnes si pamatuju, jak jsem jeden večer seděla u počítače a přemýšlela, jak bych mohla ozvláštnit výuku literatury, kde se zrovna probírala poezie. Úplnou náhodou jsem tehdy narazila na stránky www.denpoezie.cz, kde byl právě vyhlášen nový ročník akce Den poezie, do něhož

se mohl kdokoliv zapojit. Zaujalo mě to natolik, že jsem druhý den nakráčela do školy s lejtrem popsaným svými nápady a možnostmi. Po důkladné konzultaci a představení celého záměru slovo dalo slovo a od roku 2010 na této škole pořádají (následně i bez mého přičinění jen svými vlastními silami, ale velmi často se mnou jako hostem v řadách lektorů) tuto akci pro druhé ročníky vyššího gymnázia. A z ohlasů studentů vím, že do tohoto projektového dne vždy vstupují s opatrným despektem, protože se jedná právě o poezii, ale po skončení workshopů při závěrečném defilé všech skupin a jejich výtvorů můžete vidět to nadšení, s jakým přistupují k jinak velmi často neoblíbené poezii, a to vás rozhodně pohladí po duši, protože vidíte, že práce nebyla zbytečná.

V následujících částech se proto zaměřím na to, jak vypadaly první ročníky pod mým vedením a co se od té doby změnilo. Přidám k tomu všemu metodickou kuchařku s návodem, jak takovou akci zorganizovat (a aby nebyly ve výhodě jen školy, bude vždy připojen nápad, jak akci adaptovat na knihovnické prostředí). V metodické části pak budou náměty, jak k akci přistupovat jako k celku a na co během organizace myslet, byť by se jednalo o drobnou titěrnost, která ale ve výsledném celku může hrát zásadní roli. A na závěr připojím i další možné tipy, co za aktivity lze během workshopů na tomto projektovém dni zorganizovat.

DEN POEZIE A JEHO HISTORIE

Projekt jako takový vznikl úplně původně jako miniaturní komorní akce v literárním a kulturním Klubu 8, a to před 21 lety v roce 1999. Tehdy se dala do pohybu básnická akce *Poetry for Travellers*, díky níž mohli cestující pražského metra potkávat na stanicích básnické počiny, které tu organizátoři zavěšovali. První ročník se jmenoval docela obyčejně – *Den poezie 1999*⁶. Jelikož zaujal na řadě dalších míst, rozšiřovalo se postupně pole působení i na další prostranství, kde se básně objevovaly, nebo kde se dokonce recitovalo. Každý ročník pak získal také své téma, kolem nějž se obsah aktivit i veršů točil. Během třetího ročníku se akce Den poezie dostala mimo území hlavního města Prahy a o rok později se první vlaštovky projektu objevují také v zahraničí, např. v Aténách, Berlíně či Kyjevě a dalších. Od roku 2005 už se Den poezie honosí přízviskem festival, neboť se akce z původního jednoho dne rozšířila dobou konání na dnů čtrnáct.

Pro inspiraci uvedu namátkou několik názvů ročníků, které mě osobně oslovily právě svým názvem a v hlavě mi vzniklo mnoho nápadů, co by se dalo podniknout: *Den poezie 2000 – Poezie v prostoru* (myšlenkou bylo umístit poezii do míst, kde byste ji rozhodně nehledali); *Den poezie 2002 – Poezie místa/Místa poezie* (tady bylo nosným tématem propojení poezie s určitým místem); *Den poezie 2004 – Poezie z ptačí perspektivy* (básnická tvorba zde byla nahlížena z neobvyklých úhlů pohledu); *Den poezie 2008 – V zrnku písku vidět svět* (tento ročník byl inspirován zmíněným citátem z díla Williama Blakea a motivoval k objevování drobných radostí z poezie či jinému minimalistickému

⁶ Den poezie 1999. Denpoezie.cz [online]. [cit 2020-05-16].
Dostupné z: <<http://www.denpoezie.cz/1999/index.html>>.

pojetí, jak kdo uznal za vhodné či jak si kdo téma vyložil); *Den poezie 2010 – Nekonečný kraj* (k tomuto ročníku se tehdy připojilo i „moje“ gymnázium, téma bylo zvoleno vzhledem k 200. výročí narození K. H. Máchy, na jehož počest se vlastně festival koná vždy v listopadu každého roku; inspirací byly nekonečné krajiny a Máchova bouřlivá tvůrčí duše); *Den poezie 2016 – Žádný člověk není ostrov* (zde proběhla inspirace citátem slavného renesančního básníka Johna Donne s myšlenkou, že každý člověk někam patří, je součástí, byť i neviditelnou, něčeho většího) a mnoho dalších.⁷ Co ročník, to inspirativní téma, které je natolik volné, že si v něm opravdu může najít každý to své.

Akce opravdu neměla původně asi nějaké výraznější ambice stát se natolik rozsáhlou, aby překročila i jen hranice hlavního města, nyní se jí ale každoročně účastní mnoho desítek a stovek míst a měst a zapojují se do ní nejen čeští básníci a hosté, ale také zahraniční autoři. Co mě osobně na této akci nejvíce baví? Asi že tak jak je poezie sama o sobě inspirativní a každý člověk může ve verších spatřit jiné motivy a autorovy pohnutky a vyložit si obsah odlišně, tak přesně tak rozmanité jsou i podoby tohoto projektu na různých místech. Každá organizace, knihovna i škola do přípravy dá kus své duše, což se následně promítne i do výsledku, a je to tak dobře.

JAK SE PROJEKT VYVINUL NA STŘEDNÍ ŠKOLE

Jak už jsem zmiňovala výše, gymnázium se poprvé zapojilo do akce Den poezie v roce 2010, kdy byl ročník uspořádán na počest 200. výročí narození básnického velikána Karla Hynka Máchy. Tehdejší ročník nesl název Nekonečný kraj, což poskytlo půdu pro zajímavě laděný program. Prapůvodně mělo jít „jen“ o zpřístupnění nemilované poezie studentům trochu jiným způsobem. Na příkladu tohoto gymnázia si společně přiblížíme, jak se taková akce vyvíjela krok za krokem.

„V rámci úvodní hodiny byli studenti seznámeni s filosofií celé akce, s nejznámějšími typy básnických útvarů a prostřednictvím imaginace (pozn. čtení sugestivního textu, během něhož hrála v podkresu příjemná hudba – zvuky lesa propojené s klavírem) [byli] naladěni na vlastní tvoření do jednotlivých workshopů. Jednotlivých workshopů se ujali všichni učitelé českého jazyka a literatury na škole. K jednotlivým učitelům bylo možné se předem zapsat na přihlašovací listy. Do seminářů měli učitelé připraveny dvě prezentace – první prezentace byla vytvořena na dotvoření atmosféry – studenti měli na základě zhlédnutých obrazů vytvářet volné asociace, které je napadaly při prohlížení těchto obrazů. Tím se měli naladit na další práci. Dále je učitelé vedli k básnickému tvoření prostřednictvím jimi zvolených metod. V některých skupinách pracovali jako jednotlivci, ve skupinách dvou vytvořili dílka společná. Jako podkres pro tvůrčí práci byla určena prezentace druhá, kde byly další obrazy evokující nekonečnost, v pozadí hrála uklidňující klavírní hudba. V závěrečné fázi proběhlo společné setkání v aule školy, kde studenti prezentovali své výtvary a proběhla zde evaluace celého projektového dne, který v tomto ročníku trval 4 vyučovací hodiny.“⁸

⁷ Témata a bližší informace o jednotlivých ročnících čerpány ze zdroje: Den poezie. Denpoezie.cz [online]. [cit 2019-04-05]. Dostupné z: <<http://www.denpoezie.cz/>>.

⁸ Lišovská, Pavlína. Realizace projektu Den poezie na střední škole. Olomouc, 2014. Závěrečná absolventská práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Vedoucí práce Milan POLÁK.

Následující ročníky byly již více workshopové. Ve školním roce 2011/2012 probíhal na škole druhý ročník této akce a tématem tehdy byla *Poezie na volné noze*. Do práce se opět zapojili všichni učitelé českého jazyka a literatury a každý z nás si vymyslel pro studenty jeden workshop, v němž propojil poezii s jiným druhem umění, vzniklo tak šest workshopů s názvy: *Poezie a próza*, *Poezie a hudba*, *Poezie a divadlo*, *Poezie a recitace*, *Poezie a výtvarno* a *Poezie autorská*.

Školní rok 2012/2013 se nesl v duchu tématu PŘE-STUP. Vzhledem k tomu, že se osvědčily workshopy jako zprostředkovací metoda, bylo i v tomto ročníku přistoupeno k tomu, že workshopy vznikaly, jen tentokrát nebylo trváno na tom, že musí být propojeny nutně s jiným uměleckým oborem či oblastí, ale musí pouze dodržet oficiální téma ročníku. Opět se zapojili všichni učitelé ČJL včetně mě a vytvořili jsme pro studenty následující workshopová stanoviště: *Fyzické básnictví*, *Poezie a hudba*, *Proklínám tě, ač láskou k tobě zmirám*, *PROMĚNY v proměnách*, *Ch. Morgenstern – nonsensová poezie*, *Elce, pelce, kotrmelce* a *Poezie a výtvarno*.

V následujících letech, kdy jsem už nepůsobila jako student pedagogické fakulty, jsem veškerou organizaci předala učitelům na této škole, ale pokud mi to časové kapacity dovolily, zúčastnila jsem se Dne poezie jako jeden z lektorů. Postupným vývojem na škole došlo k tomu, že krom učitelů se do workshopů zapojují také externisté, nezřídka jsou to bývalí studenti, kteří měli možnost se v době svého studia na škole účastnit tohoto projektu jako studenti a nyní rádi přenesou své nadšení na mladší studenty.

Celý projekt, na gymnáziu i obecně, je postaven na chuti inspirativních lidí zapojit se a vytvořit pro druhé něco zajímavého. Před čtyřmi lety jsem měla možnost spolupřátelovat jeden z workshopů s Vojtou Hamerským, což je knižní bloger, nadšený a vášnivý čtenář, student knihovnictví, můj kamarád a bývalý kolega z knihovny, a hlavně velký nadšenec do moderních technologií. Společně připravujeme nyní již každoročně pro studenty workshopy, kde si poezii vyzkouší skrze nějakou technologii. Pro mladé lidi je to příjemné zpestření, protože ta pruděrní poezie je jim najednou o něco bližší, neboť si ji spojí s něčím, co mají ve svém každodenním životě – mobil, počítač, cokoliv. Ve školním roce 2016/2017 byl ročníkovým tématem citát *Žádný člověk není ostrov*. S Vojtou jsme tak společně vytvořili workshop s názvem *Poezie do ucha*, kde jsme spolu s účastníky se studenty propojili výrazové předčítání, recitaci básní s moderními technologiemi a naším výstupem bylo namluvená mini audiokniha *Král Lávra*.

V roce 2018/2019 jsme pak připravili pro studenty workshop, který nesl název *New Generation Poetry*, jenž se nesl v duchu ročníkového tématu *Nebát se...*, všichni jsme tak odhodili svůj strach, vytvořili jsme své vlastní básně, propojili jsme se na sociální síti Instagram⁹ a následně jsme z našich dílek vybrané verše zarecitovali před kamerou, z čehož nám Vojta do konce workshopu stihl sestříhat kratičké společné video, v němž můžete pozorovat už tu první vlnu nadšení z toho, že poezie vlastně není tak špatná.¹⁰ Posledním workshopem, který jsme spolu prozatím připravili, pak byl ve školním

⁹ Pozůstatky z tehdy vytvořeného účtu, dnes již neaktivního, lze najít na Instagramu pod nickem @dark.poetry666

¹⁰ Video je dostupné na této adrese: <https://www.youtube.com/watch?v=5RTHJLx8pc4>

roce 2019/2020 počíná s názvem *OPEN YOU® EYE\$*, kde jsme se společně se studenty svezli na vlně ročníkového tématu *Otevřete oči...* a zamýšleli jsme se nad pocity, které dokážeme pouhým okem zachytit, ale i vyjádřit, opět jsme skládali své vlastní verše v duchu tématu, jež jsme načetli následně jako audiozáznam, k němu jsme natočili jen na mobilní kameru kratičké sekvence pomalého otevírání oka. Posléze Vojta opět s dopomocí všech zúčastněných sestříhal audio i video sekvence do společného videa, kde se postupně otevírají oči všech zúčastněných a jako podkres posloucháte jimi načtenou báseň.

BEZ RECEPTU ANI RÁNU ANEB JAK NA CELOU PŘÍPRAVU KROK ZA KROKEM

Příprava celé akce, která probíhá vždy v listopadu, začínala na škole už v přípravném týdnu (tj. poslední týden v srpnu před začátkem školního roku). Hlavní organizátor se vždy sešel se zbytkem týmu a začaly se domlouvat podrobnosti, nyní se oslovují i externisté. Cílem celého snažení je začít ladit detaily v dostatečném předstihu, aby nedocházelo k vážnějším problémům. Důvodem, proč se to mj. ještě děje, je i to, že je potřeba zavést tuto akci do vzdělávacího plánu školy na nový školní rok. Vzhledem k tomu, že knihovny plánují obvykle ještě dlouhodoběji, není od věci počítat s touto akcí již od začátku kalendářního roku a mít ji časově naplánovanou, ale doladovat až s postupně přichozími informacemi o podobě a tématu ročníku apod.

V následující části se pokusím vždy popsat jednotlivé oblasti plánování. Pro zjednodušení budu vše uvádět na příkladu školního prostředí. Pokud by se cokoliv v knihovnách mohlo odlišovat, uvedu to v poznámce přímo v textu. Pokud zde nebude uvedeno nic, dá se využít v obou prostředích stejným či obdobným způsobem.

NÁZEV PROJEKTU: Den poezie (rok)

Téma ročníku dle celostátního zadání bývá dodrženo, ale každý lektor si jej přetaví do svého vlastního osobitého podání.

MÍSTO REALIZACE: Škola – učebny, knihovna – klubovny, čítárny, sály (dle dispozic knihovny)

Podle požadavků lektorů bude nutné pamatovat na jejich rozmístění dle toho, jakou si např. vyžádají techniku či osvětlení – někdo potřebuje spíš komornější atmosféru s tlumenějším světlem, někdo velký sál s výbornou akustikou. Zde je nutné vycházet z požadavků lektorů.

KDY SE PROSTORY ROZDĚLÍ MEZI LEKTORY: Škola – 2–3 týdny před vlastním konáním akce, knihovny – vzhledem k dlouhodobějšímu plánování je potřeba myslet na zablokování vhodných prostor výrazněji předem, ale samotné přidělení prostoru danému lektorovi může časově odpovídat školnímu systému.

PŘEDOKLÁDANÁ DOBA REALIZACE: Listopad daného roku (je to dáno nastavením festivalu Den poezie)

Festival mívá nastaven čtrnáctidenní interval v průběhu listopadu každého roku, v jehož rámci se odehrává největší část aktivit jednotlivých institucí. Pokud bude škola/knihovna oficiálně přihlášená, je vhodné tento termín dodržet a naplánovat si akci do daného období, pokud přihlášená nebude, může si termín určit samozřejmě libovolně.

ČASOVÁ DOTACE NA AKCI: Škola – jeden projektový den, cca 5–6 hodin, knihovna – dle časových možností lektorů a využití prostor

Ve školním prostředí bývá obvykle vyčleněn jeden projektový den, tj. 5–6 hodin čistého času. V knihovnách je možné celou akci (i vzhledem k prostorům a možnostem lektorů) rozdělit do více dnů a udělat si festivalové pásmo s poezií.

Časově obvykle začínáme v 8.00 hodin společným setkáním všech účastníků, představíme si jednotlivé workshopy a lektory, kteří si současně vyzvednou své studenty, a rozcházíme se do přidělených místností. Zde máme cca tři hodiny čistého času (+ školní přestávky) na práci. Cca ve 12.30 hodin se opět scházíme všichni společně a probíhá závěrečné defilé všech workshopových skupin, kde jsou představeny jejich finální výstupy.

CÍLOVÁ SKUPINA ÚČASTNÍKŮ: Libovolná, dle uvážení školy/knihovny/lektorů

My jsme vždy na škole pracovali se studenty 2. ročníku střední školy, protože celý projekt se koná na počest K. H. Máchy, který se právě v tomto ročníku v rámci literatury probírá. Samozřejmě je ale ryze individuální, jestli zapojí základní škola první stupeň, nebo deváťáky, nebo střední škola všechny ročníky, vždy je to odvislé od toho, kdo bude vše lektorovat a jak si to organizátor nastaví. Knihovna to mají ještě svobodněji, neboť nejsou vázány věkem účastníků jako školy, mohou si vše nastavovat libovolně (dle věku, ročníků, smíšené skupiny...).

POČET ÚČASTNÍKŮ V JEDNOTLIVÝCH WORKSHOPECH: Doporučuji do 15 osob max.

Z vlastní zkušenosti doporučuji i v případě školy i knihovny pracovat s maximálním počtem patnácti účastníků v jedné skupině. Práce bude příjemnější, více individuální a nikdo nebude upozaděn. Opět však záleží na personálních a prostorových kapacitách.

REALIZAČNÍ TÝM: Organizátor akce, lektori (z řady učitelů/knihovníků/externistů), pomocný organizační tým (ve škole jsou to studenti z vyšších nezapojených ročníků, kteří pomáhají např. s občerstvením, focením, technikou, úklidem apod.).

Vzhledem k tomu, že se na gymnáziu vždy zapojovaly všechny druhé ročníky, tj. cca 90 žáků v průměru, bylo potřeba myslet na to, že pokud chceme mít patnáctičlenné skupiny účastníků, bude potřeba nejméně šest lektorů. Totéž platí pro knihovnu – čím větší počet přihlášených účastníků, tím více lektorů bude potřeba.

MATERIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ – TŘÍDY A POMŮCKY: Dle požadavku lektorů

Potřebný materiál do skupin a pomůcky, včetně techniky, je potřeba zjistit od lektorů nejpozději čtrnáct dnů předem, aby byl časový prostor pro jejich obstarání. Pokud bude součástí nějaký techničtější zaměřený workshop (třeba jako my máme s Vojtou na propojení poezie s moderními technologiemi), je potřeba domluvit se s lektorem, zda si techniku nebo její část zajistí z vlastních zdrojů, či zda bude nutné mu ji někde zapůjčit, pokud ji nemá škola/knihovna k dispozici. Z techniky se obvykle jedná např. o fotoaparát, kameru, AV techniku, prodlužovací, propojovací či nabíjecí kabely, dataprojektor, notebook. Ale vše je to o domluvě, spousta věcí mívá škola i knihovna ve svém inventáři a specializované pomůcky si obvykle jsou lektori schopni a hlavně ochotni zajistit sami.

PROPAGAČNÍ ZAJIŠTĚNÍ AKCE: Plakátky, přihlašovací tabulky (buď papírově na nástěnky či elektronicky, např. přes Google formuláře), články ve školním časopisu či jiném médiu v případě knihovny, e-mailové pozvánky, školní/knihovní sociální sítě – Facebook, Instagram...

Dle zvyklostí ve škole či knihovně zajistit propagování akce. Je potřeba myslet na to, že poezie sama o sobě je sice zajímavá, ale pro spousta lidí nepřístupná, neboť z ní mají strach, proto by pozvánky, plakátky a další zvací média měly být tvořeny v pozitivním duchu, kreativně a hlavně ne příliš formálně, aby nezapadly mezi ostatními.

ANOTACE, NÁZVY WORKSHOPŮ A JEJICH NÁPLŇ: Zadávají autoři workshopů v předstihu min. cca 1 měsíc před akcí

O čem budou jednotlivé workshopy, by měl organizátor vědět nejpozději měsíc před akcí, v ideálním případě i dříve, aby mohl začít plánovat propagaci. Anotace i název by opět měly být kreativní, aby dokázaly zaujmout účastníky, ale aby zároveň vystihly podstatu toho, co se zde bude odehrávat.

VÝSTUPY Z PROJEKTU: Prezentace výstupů na společném závěrečném setkání všech skupin; průběžná fotodokumentace v jednotlivých workshopech; jsou-li práce fyzické povahy, je možné je vystavit v prostorách školy či knihovny jako vzpomínku na akci; video či audio záznamy je možné umístit na web školy/knihovny či na jejich příslušné sociální sítě.

VÝUKOVÉ METODY: Projektová výuka, diskuze, práce ve skupinách, práce s literárním textem, metody kritického myšlení, recitace aj.

MOŽNÉ NÁVRHY NA UCHOPENÍ TÉMATU POEZIE

Zpracování se vždy odvíjí od zadaného tématu, ale obecné uchopení bez přílišného se svazování tématem může být osvobozující. Z realizovaných aktivit je možné doporučit: práci s dětskou poezií a její recitace, tvorba vlastních básniček pro děti či dospělé, fyzické básnictví (poezie Petra Váši a její realizace, propojení divadla, hudby a poezie), poezie a hudba (písničkáři a jejich poetika, zhudebňování básní aj.), práce s Shakespearovými sonety (jejich výklad a vztažení k jeho životu), nonsensová poezie (hravá práce s verši), poezie a divadlo (vytvoření veršované divadelní scénky), slamová poezie (výklad o tomto typu poezie a vytvoření vlastní básně i s přednesem), poezie a próza (přetvoření prozaického textu do básně, popř. opačný postup), poezie a výtvarno (kresba ilustrací k básním, abstraktní zachycení pocitů z básní aj.), propojení poezie a nových technologií (nahrání vlastní audioknihy na motivy nějakého veršovaného díla, instagramová poezie, videonahrávka recitace aj.), dadaistická báseň (stříhání novin a skládání do básní), emocionální mapy básní (výtvarné tvoření psychických prožitků z četby básní či básnických pásem), dopisy písničkářům (poděkování za jejich tvorbu) aj.¹¹

CO SI KDO NAVAŘÍ, TO SI ODRECITUJE

Navařila jsem dnes pro vás spoustu slov, kdo jste se dočetli až sem, máte můj neskonalý obdiv.

Cílem projektu Den poezie je poukázat na další možnost, jak pracovat s poezií trochu jiným způsobem. Je dost možné, že něco podobného už na škole či v knihovně připravujete, což je skvělé. Berte tedy můj příspěvek jako další inspiraci k tomu, co lze dělat.

Za sebe mohu říct, že jsem nikdy netušila, kam se daná akce, kterou jsem si vymyslela v podstatě během jednoho dlouhého přemýšlivého večera, na škole dostane, že se stane pravidelnou a skoro bych řekla nedílnou součástí jejich školního roku. Jsem za to vděčná a těší mě, že se dodnes mohu zapojovat. Každý ročník přinese nové možnosti a nové nápady a právě ta spolupráce na jeho tvorbě je více než inspirativní.

Příspěvek jsem pojala jako jakousi kuchařku, již můžete využít pro další práci. Budu ráda, pokud mi k ní dáte zpětnou vazbu, nebo pokud budu mít možnost prodiskutovat další alternativní podoby téhož. Tento projekt beru totiž nejen jako motivaci pro studenty, abychom jim ukázali poezii v jiném světle, ale také jako inspiraci pro sebe samotnou, abych zase někam dál posunula své schopnosti, dovednosti a seznámila se s jinými náhledy na tuto problematiku.

¹¹ Lišovská, Pavlína. Projekt Den poezie na školách. In: CENIGOVÁ, Rozália a kol. *Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl*. Bratislava: Slovenská pedagogická knižnica v Bratislave, 2019. ISBN 978-810-972668-4-4. Str. 77.

*Díky za vaši práci
i když to často není legrace
pojďme si pomoci v motivaci
a vzdejme poezii ovace.*

Fotografie získány z archivu na webu školy www.gbv.cz.

Rytmus lyrice poskytuje somatičnost, kterou romány a ostatní rozsáhlé formy postrádají, prožitek rytmu, který lyriku spojuje s tělem a snad i s rytmy různých přírodních procesů, a současně tak probouzí potěšení odlišné od toho, jež přinášejí romány, i pocit zvláštní jinakosti: lyrika je jazyk, avšak jazyk formovaný odlišnými způsoby, jakoby odjinud. Naše tělo sice má vlastní rytmy dechu a srdečního tepu, avšak naše rytmická kompetence zpravidla na rytmus reaguje jako na cosi vnějšího, co nás ale upoutává, láká nás sdílet tempo, nacházet či pociťovat určitý vzorec ve zvucích, pohybech a dění ve světě. Při komplexních rytmech můžeme pohybovat rukama, boky a nohama s odlišnými důrazy. Rytmus je událost bez reprezentace. Kdykoliv v jazyce nacházíme rytmus, vtahuje nás do dění způsobem, kterým to jiné texty nečiní – a proto možná rytmus patří mezi nejzřetelnější rysy lyriky.

Jonathan Culler: Teorie lyriky

Vždyť jsi ani neochutnal... (Doporučení k četbě i studiu, ale především k zamyšlení)

Tereza Nakládalová

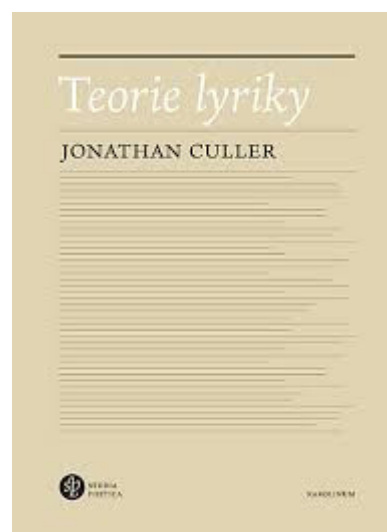
Často říkáme dětem, když nějaké zdravé a výživné jídlo označí za nedobré (mírně řečeno), aby nejprve ochutnaly. Nějak si sice nevzpomínám, že by díky této strategii někdy změnily názor, v každém případě je však smysluplná. Vede k zavržení (či přijetí) něčeho na základě opravdové znalosti a zkušenosti.

V poslední době se množí názory, že klasické versologie bylo vážně dost a že tudy cesta k poezii pro žáky nevede. Souhlasím, versologie lásku k poezii určitě nezaručí. Je třeba začít úplně jinde, stravou každému známou a oblíbenou. Přesto rozumět básním i z teoretického hlediska není cílem vzdělání jen tak bezúčelně, jde o důležitou složku našeho literárního jídelníčku, kterou sice jak žáci, tak chápající učitelé nyní odmítají, ale naše čtení to jednoznačně obohatí.

Když už jsme začali stravovacím příměrem, napadá mě ještě jeden: nejíte něco proto, že vám to kdysi někdo znechutil? Vinu ale většinou nenese surovina samotná, spíše způsob její přípravy. A tak než předpokládat stejnou nechut u druhých, hledejme raději způsob, jak v základu dobrou věc také dobře připravit, ochutit a naaranžovat. Může teorie poezie dobře posloužit nám samotným? A neodmítáme ji jenom proto, že jsme ještě pořádně neochutnali?

Odpovědi na tyto otázky (díky nimž možná následně přehodnotíte své vzdělávací postupy) vám může dát nová publikace nakladatelství Karolinum, takové opravdu velké sousto výživné stravy. Kniha je to zcela čerstvá, nikdo z naší redakce ji ještě celou důkladně nepřečetl, ale její autor, americký literární vědec Jonathan Culler, je zárukou nejvyšší odbornosti, kterou vždy dokáže podat čtivě a srozumitelně. Právě titul *Teorie lyriky*¹² by mohl být naším odmítaným jídlem, které se nakonec ukáže jako vynikající. Věřím, že čtenářům pomůže pochopit zákonitosti poezie, aniž by jim odepřel úžas nad ní, ba naopak. Naše obavy, že versologické učivo povede leda k rozboru, který samotnou báseň a její účinek zničí, rozptyluje totiž autor již v předmluvě:

„Mohu jen doufat, že seznámení s Teorií lyriky čtenáře pobídne, aby lépe vnímali rozmanitost lyriky v jazycích, jimiž sami disponují, nepředpokládali, že básně jsou objekty určené k interpretaci, nýbrž hledali přístupy k potěšení z jejich rytmtů,

¹² CULLER, Jonathan. *Teorie lyriky*. Přeložil Martin Pokorný. Praha: Karolinum, 2020. ISBN 978-80-246-4456-1.

zvukových vzorců, verbálních her či imaginativní energie a ideálně se jich několik naučili nazpaměť.“

Nakonec to, co našim žákům skutečně předáváme, je především konkrétní znalost, kterou v praxi sami užíváme a považujeme za smysluplnou. Stravovací návyky rodiny přes všechny brambůrkové úlety také děti nakonec většinou přejímají, a tak si troufám tvrdit, že cesta k smysluplnému využití versologie našimi žáky vede jen přes naši opravdovou znalost a naše versologické labužnictví.

...

Ty jsi koule tříhranná
a bezedna okrouhlostí,
ty jsi okrouhlost trojná,
tys bezedna hlubokostí:
spravedliv bez pravidla,
přímý bez šňůry, námětky,
sličný než bez líčidla,
věčný přese všechny věky

...

Bedřich Bridel: Co Bůh? Člověk?

Proč čtu/nečtu poezii? A pokud čtu, tak jak to dělám?

(Anketa mezi členy projektu *Nové školy, o. p. s., „Učíme se příběhem“*, který se věnuje přípravě vzdělávacího programu k výuce literatury na druhém stupni ZŠ ve spolupráci s knihovnami.)

Ze zkušenosti čtenářských klubů víme, jak silný účinek má sdílení vlastního čtenářství. Nejen že motivujeme druhé a dáváme jim tipy k četbě, ale hlavně povzbuzujeme sami sebe, uvědomujeme si, jací jsme čtenáři a jací bychom chtěli být. Vítejte ve čtenářském společenství.

Poezii moc nečtu, a když, tak ve chvílích, kdy se cítím smutně nebo přecitlivěle. Pak sahám po básních, které jsem si už oblíbila. Anebo čtu, když hledám text do výuky. Mám ráda poezii průhlednou a opravdovou. Na jedné straně se vracím k básním tematicky těžkým, jako je smrt či stáří, na druhé straně čtu s radostí dětskou poezii (nepitvořivou, nepodbízivou). A kde čtu? V posteli. Myslím, že výběr poezie (lehká i tíživá), kterou čtu (když už), odráží pár veršů, které mě napadly asi před rokem a na které jsem si teprve tento týden znovu vzpomněla.

*Můj život je lehký jako vánek
a tichý jak noční sovy let,
však někdy si sednu a pláču
pro krásný i smutný svět.*

(Šárka Brzková)

Jak začít téma Já a poezie? Jsem člověk, který miluje čtení. Už z hlediska své profese učitelky českého jazyka jsem přečetla mnohé, někdy i jen proto, že jsem musela. Od doby studií však uteklo mnoho času a já jsem vděčná za to, že si dnes mohu zcela svobodně vybírat, co budu číst.

Poezie mě však nikdy příliš neoslovila. Snad proto, že při čtení hledám příběh. Víím, že to je možné i v poezii, možná leckdy daleko silnější příběh než v próze. Možná potřebuji, aby moje oči při čtení mohly bloudit po rádcích, nebo možná mou nechuť k poezii vyvolal školní způsob, jímž nám byla poezie předávána. Přičilo se mi hledat v básních autorovy myšlenky, když ty znal přece jen on sám, a navíc v naší generaci byly správné jen ty myšlenky, které měla na mysli paní profesorka. Snad je to i tím, že jsem jako mladá nedostala do rukou ty správné verše, které by mě uchvátily a přiměly poezii vyhledávat. Nebo je důvod prostě jen v tom, že neumím poezii správně číst, správně si ji užít.

Poezii jako takovou nevyhledávám, přesto nelze říct, že bych si žádné verše nepřečetla. Občas se mi stane, že narazím na poezii pro děti v rámci svých příprav do hodin

a verše mě pobaví, někdy objevím pár veršů, které mi připadají jako balzám na duši. Snad k tomu potřebuji tu správnou náladu.

Jak tedy odpovědět na původní otázku? Poezii čtu jen sporadicky, spíše náhodně. Přesto chápu lidi, kteří ji milují, dokážu připustit, že může mít velkou sílu. Možná je to pro mě škoda, leč já se ochuzená necítím, protože stejné uspokojení mně přináší próza a v poslední době díky projektu především dětská, v níž jsem našla obrovskou sílu, a někdy se mi zdá, že je hlubší než mnohá literatura pro dospělé.

(Jarka Polgárová)

Poezie je pro mne jakési „vyšší“ čtení, protože po ní nesahám tak často jako po próze. Ke čtení poezie potřebuji mít náladu, a tu verše umějí krásně podtrhnout, rozesmějí, rozesmutní, pohladí, nutí k zamyšlení. Proto básně čtu nejraději doma, v klidném, pohodlném prostředí.

Líbí se mi hraní se slovy, nikoliv ledabylé, ale takové, které v sobě ukrývá smysl, které slova vybírá tak, aby příjemně zněla.

Proto čtu poezii.

(Jindřiška Kubandová)

K poezii mám poněkud složitý vztah. V dětství jsem všechny básničky a zřymované hádanky nasávala jako houba a ještě nyní si některé z nich pamatuji nazpaměť. Zlom u mě nastal asi na gymnáziu, kdy jsme v hodinách literatury u básní začali rozebírat metrum, typ obrazných pojmenování atd. Zkrátka dojem i z docela hezké básně mi zkazila tato technická pitva. Navíc jsem i realista, takže některé básnické směry šly naprosto mimo mě (například symbolismus). Dodnes si pamatuju šest útrpných hodin rozboru básně Františka Hrubína *Kuřátko a obilí* v prvním ročníku pedagogické fakulty. Dnes si přečtu básně jen občas, a to musím mít náladu nebo štěstí na zajímavého autora. Líbí se mi ale třeba zhudebněné texty básníků.

(Dita Šourková)

Dnes čtu poezii opravdu výjimečně. Pokud, tak jednoznačným favoritem je *Where the Sidewalk Ends* či *Jen jestli si nevymejšlíš* od Shela Silversteina, poezie vznášející se někde mezi dětským a dospělým čtenářem. V dětství jsem ale básně měla moc ráda. Jejich čtení jsem promítala do účasti v soutěži *Pražské vajíčko*. Pamatujete některé? Dál než do krajského kola jsem nikdy nepostoupila, ale recitování Žáčka a Seiferta jsem milovala. Když na některé básně narazím, verše se mi náhle vybaví a u pár z nich mi jdou slzy do očí. Většinu těch dětských knížek mám na chalupě, naši kluci k nim (zatím? asi ne...) cestu nenašli. Snad jen u sbírky *Říkadla* Josefa Kainara z roku 1961 jsme se na pár čtení zastavili.

Proč dnes nečtu poezii aktivněji? Sama nevím, nepřemýšlela jsem o tom. Myslím, že potřebuji nějaký zvláštní klid v duši i v okolí a toho se mi opravdu nedostává. Ve frontě stojí jiné čtení, které má zkrátka přednost...

(Eva Bělinová)

Na tuto otázku není odpověď jen jediná, protože poezií to obvykle všechno začíná.

Nevím, jak to mají ostatní lidé, ale když už u mě na poezii přijde,

čtu všechno, co má verše v řádku, postupně a pak i pozpátku.

Poezie mě baví a čtu ji ráda, našla jsem si díky ní i nejednoho kamaráda.

Každá báseň má v sobě poselství i myšlenku, stačí se zahлубat jen na malou chvíli.

Na čtení veršů náročných je potřeba klidu více, aby mysl mohla překonat všední hranice.

Ráda hledám skrytý smysl veršů básní, člověk se u toho krásně zasní,

je to jako kořtení vína zralého, může to zarazit člověka neznalého.

Pokud někdo zkušený není, to pak celou situaci mění.

Je potřeba ukázat mu, co poezie skýtá, určitě průvodce v tomto světě uvítá.

A jak čtu v řádcích verše já? Když přijde chuť, tak kde se dá.

S čajem či kávou v hrnku malém, nejraději mám básně, jež dostanu darem.

Skrytý smysl nacházím mezi řádky, do světa snů i za dne utíkám zpátky.

(Pavlína Lišovská)

Úvodem důležitá poznámka: mluvím-li o próze/poezii, mám na mysli kvalitní dílo. Nesrovnávám tedy například špatný román s úchvatnou básní. A mám ráda romány i básně.

Proč ji čtu? Poezie se na rozdíl od prózy zaměřuje na dojmy, pocity, prchavé okamžiky, chvíle hlubokého pochopení, obrazy, zvuky, vůně... Jistěže tohle vše lze zpracovat i prozaicky. Ale většinou na to potřebujete příběh, a tedy více slov, více logiky, více čtení, více spojování souvislostí, zkrátka více racia. Próza se dá lépe „konzumovat“, číst bez soustředění, poezie moc ne. Ale zase se z básně občas může přečíst jen část a stačí to.

Jsem překladatelka a zajímají mě i překlady poezie (nebo písňových textů). Je to vždy výzva: báseň je dána určitou formou, má vesměs poznatelnou strukturu, často se verše rýmují, a přesto takový rébus lze dobře přeložit. Ostatně ta forma, která báseň omezuje, zároveň vždy dává básníkovi (překladateli ovšem s výhradami!) možnost tutéž formu občas porušit, narušit, obrátit naruby... a pak zase jet dál jakoby nic. Podobné je to například v hudbě.

Jak a kdy ji čtu? Úplně nárazově až náhodně. Potřebuju na to být většinou sama. Nebo mi nějakou báseň podstrčí můj muž, to on dělá rád. Takže někdy báseň i poslouchám...

Moji oblíbenci: Jan Skácel, Jan Mikolášek, Miroslav Holub, Sergej Jesenin, Christian Morgenstern, Petr Borkovec, Dan Jedlička...

(Hana Holubkovová)

Moje soukromá chvílka poezie

*A nebude-li ze mne nic,
co tulák bez profese
budu se s šelmami o závod
prohánět po pralese.*

*Za ženu vezmu si gorilu.
Myslím, že shodneme se.
Má srdce divoké jako já
a též je bez konfese.*

To je mé období puberty a dospívání – František Gellner, ale také Jiří Orten, Ivan Wernisch, Jiří Žáček ... vlastně mě ti pánové provázejí dodnes. Poezii jsem intenzivně začala vnímat ve chvílích zamilovanosti, těšila jsem se na každý den. Probouzela jsem se s životně důležitými otázkami: Potkám ho? Všimne si mne? Osloví mne? Večer jsem usínala s knihou veršů, rozuměla jsem všem rozervancům, soucítila jsem s nimi, dokázala jsem se naštvat na celý svět, kriticky jsem se rozhlížela po svém okolí. Maturovala jsem v roce 1986 a od socialistického realismu mě zachraňovala pouze láska a poezie.

Básně jsem samozřejmě i sama psala, několik sešitů leží ve sklepě v krabici od bot. Tam také zůstanou! Když máte za spolužačku na gymplu Radku Denemarkovou a na fakultě Pavla Brycze, pak je jasné proč 😊.

Poezie chce čas, klid, náladu, správné rozpoložení – žádné: „Mami, co máme k jídlu?“

Verše nám mají vyrazit dech, zároveň nás obejmout, políbit, otevřít nám říši fantazie. Není přece důležitá teorie, ale emoce! Na to se ve školách bohužel trochu zapomnělo, a tak se často děti básní bojí. Přitom jednoduché říkanky je provázejí od prvních krůčků. Je na nás, abychom svým žákům ukázali kouzelný svět poezie, představili jim své oblíbené texty, otevřeně se vyznali ze svých pocitů. Naučili je například metodou volného psaní zaznamenat představy, nápady, touhy a přání. Pochválili je a nahlas přednesli jejich záznam. Uklonili se, usmáli se a přečetli autora – jejich jméno! I tak může vzniknout originální báseň, odpadá strach z vážné poezie a přichází zvědavost... Ta malá knížka je docela roztomilá, půjčím si ji, přečtu si ji, bude se mi líbit? Zabalím ji do barevného papíru, převážu stužkou a předám jako dárek tomu klukovi (holce) z vedlejší třídy.

Občas si drobné knihy v kožených přebalech rozložím kolem sebe, pohladím je, zavřu oči a nechám se unést jejich podmanivou vůní, pak poslepu otevřu nejbližší sbírku a vím, že mne čeká nekonečná radost z řeči vázané...

Přiznám se, že takto strávený čas je již v mém případě hodně vzácný, ale stále si ten svůj poklad strážím a dokážu si ho užívat.

Hodně radosti s poezií přeji i Vám.

(Šárka Růžková)

Nevím, jestli se mohu zařadit k těm správným čtenářům poezie. Ale asi ano.

Před několika lety jsem byla postavena před úkol (tehdy jsem si myslela, že neřešitelný) přesvědčit děti na pokraji puberty, že s poezií se může zažít i spousta legrace. Začala jsem tedy pročitat různé příručky o poezii, i poezii samotnou. A co jsem zjistila? Že s poezií, alespoň s tou pro děti, je opravdu někdy velká legrace. Jako příklad uvádím útlou knížečku od Hynka Viléma: *Dobrý pejsek pro kokínko přeskočí i přes hovínko*. Od té doby poezii čtu. A moc ráda, i když z devadesáti procent tu dětskou. A věřte, že v poslední době jsou to hodně zdařilá dílka.

Výjimku někdy udělám, vezmu do ruky Kainara, Vysockého nebo Okudžavu a čtením si udělám hezkou náladu.

(Lucie Hrdličková)

ANO, ČTU POEZII,

nevím, zda otázka patří mně osobně, nebo práci s dětmi. Obojí je pravda. V poezii nacházím obraz okolního světa v té nejjasnější podobě. Často je možné několika slovy říci to, co se v románu formou příběhu odehrává na mnoha stránkách. A tak přináším dětem možnost, jak se na svět také mohou dívat.

Od pouhého přečtení básně v úvodu hodiny a nastavení nálady ve třídě, až po čtenářské lekce, v nichž se chceme seznámit s tím, o čem psala Emily Dickinsonová: „Básníci rozžehnou a odejdou...“ A my to světlo nějak využíváme a vstřebáváme. Nedělám si iluze, že všichni nadšeně vnímají verše a jsou na stejné vlně. Ale jak říká klasik, „aspoň jsem to zkusil“. Navíc nejen dnešní doba přináší mnohovrstevné nacházení poezie, nejsou to přeci jen verše z čítanky. A když už to má být verš, tak by měl být takový, jak ho popisuje Charles Bukowski ve své knize Tvrdí hoši píšou básně, v níž na otázku „Co hledáte v dobré básni?“ odpovídá „Pevný, jasný verš, který to řekne. A musí mít trochu krve a musí v ní být trochu vtipu, prostě tam musí být ta nepojmenovaná věc, kterou tam poznáte v té minutě, kdy začnete číst.“

A proto chci, aby i moji žáci poznali tu radost, když začnou číst poezii, a já jim tu radost mohu předat.

(Miloslava Baldová)

Miluji poezii, je pro mne elixírem a vzpruhou duše i těla. Čtu nejen své oblíbené básníky, ale průběžně nové, začínající. Sama píšu a dávám do šuplíku, sáhnu po básni, když hledám odpověď, ozvěnu svého konání. Já jen nečtu poezii, já ji žiju a snažím se vtáhnout do vnímání světa prostřednictvím poezie další, podobně naladěné bytosti. Proto *Festival poezie, Dny poezie* i úžasná záležitost trvající již dvacet pět let, a to je *Poetika. Poetika* – svátek krásného poetického slova a písně.

Čtu poezii nejraději sama ve svém nejintimnějším prostředí, hledám v ní klid, pohodu, ale i odpovědi na otázky života... Mám ale také ráda sdělení, posílat poezii dál, proto recituji a učím děti nacházet cestu do dosud nepoznaných koutů jejich duše a vnímání. Slovo v poezii má neskutečnou sílu sdílení, prožívání a souznění v lidském srdci i duši.

„Strom všedního života rozkvetne poezií...“

(Eva Kordová)

Nejsem pravidelnou čtenářkou poezie. Poezie, z mého pohledu, vyžaduje více soustředění než próza, větší obrazotvornost. Vyžaduje více času, možná i úsilí. Někdy si potřebuju část básně přečíst znovu, abych pochopila slova, obrazy. Někdy přináší trochu zklamání: „Přes všechnu snahu jsem nepochopila.“ Na druhou stranu, když se vše podaří, básně přinášejí čtenáři velkou radost. To potěšení z jazyka je mimořádné, předaná emoce je intenzivní. Verše se dokážou vrýt do paměti. Jejich kouzlo dokáže přetrvat. Nedávno jsem s velkou radostí přečetla sbírku básní své sestry. Je to první sbírka, která jí vyšla. Básně píše i můj bratr a také moje matka, oba do šuplíku.

Mám děti školního věku. Díky nim jsem se seznámila se Shelem Silversteinem. *Jen jestli si nevymejšlíš* je kniha, kterou jsme si četli spoustu večerů. Dětem se líbí básně s nadsázkou a humorem. Pro mne to bylo nalezení odpovědí na rodičovské otázky. V těch básních vidím svoje děti, děti ze školy, prostě skutečné děti. Kniha vyšla v roce 1981, ale nezestárla. Přála bych svým dětem a žákům ve škole více přístupné, uchopitelné poezie, více příležitostí básnit a recitovat. Měla jsem možnost vidět v projektu Čtenářské kluby na 2. stupni ZŠ, že to jde.

(Naděžda Dvořáková)

Já a poezie

*Dětství – stránka nepopsaná...
Maminčina ústa večer - zrána
předávají tam a zase zpátky
říkánek a ladných veršů řádky.*

*Škola – doba vzdoru...
Před verši jsem na pozoru!
Jejich smysl jenom tuším,
zcela neladí mým uším.*

*Gymnazistka – svět mne volá...
Kol vše jedna metafora.
Láska, city ve mně žene
v první verše utajené.*

*Dlouhá cesta životem...
Kouzlo slov to není sen.
Zkoumám, obracím je zas a zas,
a potkávám knihy plné krás.*

*Dnes předávám dětem zpátky,
co jsem našla mezi řádky.
Rým, balada, či limerick...
Veršům vzdávám velký dík.*

(Jarmila Polomská)

Zdroje citací v oběžníku

- BORKOVEC, Petr. *Každá věc má něco společného se štěstím*. Praha: Běžíliška, 2019, s. 7–8.
ISBN 978-80-907052-7-2.
- BRIDEL, Bedřich. *Co Bůh? Člověk? Deml.cz* [online]. [cit 2020-05-15].
Dostupné z: <https://deml.cz/literatura/bedrich-bridel-co-buh-clovek>
- CAMPBELL, Joseph. *Tisíc tváří hrdiny*. Přeložil Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Argo, 2017, s. 17. Capricorn (Argo).
ISBN 978-80-257-2184-1.
- CULLER, Jonathan. *Teorie lyriky*. Přeložil Martin POKORNÝ. Praha: Karolinum, 2020, s. 167–168.
ISBN 978-80-246-4456-1.
- CHROBÁK, J. – SLÍVA, V. (eds.). *Nejlepší české básně 2016*. Brno: Host, 2016, s. 78.
ISBN 978-80-7491-795-0.
- JANSSON, Tove. *Cestovat nalehko*. Přeložil Jana HOLÁ. Praha: Orsini, 2017, s. 18.
ISBN 978-80-903748-6-7.
- MUKAŘOVSKÝ, Jan a Hana MUKAŘOVSKÁ. *Studie z poetiky*. Praha: Odeon, 1982, s. 794.
- NABOKOV, Vladimír Vladimirovič. *Bledý oheň*. Přeložil Pavel DOMINIK, přeložil Jiří PELÁN. V Praze: Paseka, 2011, s. 25.
ISBN 978-80-7432-071-2.
- NOVOTNÝ, Pavel. *Zevnitř*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2017. Edice současné české poezie (Pavel Mervart), s. 24.
ISBN 978-80-7465-272-1.
- SLÍVA, Vít. *Návrší*. Brno: Host, 2014. ReX, s. 12.
ISBN 978-80-7491-158-3.
- POUND, Ezra. *ABC četby*. Přeložil Anna KARENINOVÁ. Brno: Atlantis, 2004. Ezra Pound. S. 76–77.
ISBN 80-7108-242-2.
- WOOD, Maryrose. *Nepolepšitelné děti ze sídla Ashton*. Přeložil Jan SLÁDEK. V Brně: Jota, 2013, s. 95.
ISBN 978-80-7462-316-5.

Neboj

sběhnu tam
puďu
vyřídím ty papíry
pak číslo

neboj
nenechám tě čekat
ty pudeš zatím
a já puďu
sběhnu tam

sběhnu tam
ty pudeš
ty oběhneš
ty posháníš si
zajdeš pudeš

já mezitím
s papírama
s číslem zajdu
neboj

nenechám tě čekat

Pavel Novotný: ze sbírky Zevnitř